

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Савчин Неля Миколаївна
Татулич Ірина Юріївна**

**МЕТОДИКА І ТАКТИКА
УЧАСТІ АДВОКАТА
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Навчально-методичний посібник

ЧЕРНІВЦІ
ЧНУ
2021 рік

УДК 347.921.4(072)
М 545

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Протокол № 7 від 30 червня 2021 року

Рецензенти:

Фурса Світлана Ярославівна – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, професор кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Президент ГО «Центр правових досліджень Фурси».

Бобрик Володимир Іванович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу юрисдикційних форм правового захисту суб'єктів приватного права, судоустрою та судочинства Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України.

Н.М. Савчин, І.Ю. Татулич. Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі : навчально-методичний посібник. Чернівці : ЧНУ, 2021. 83 с.

Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до програми з навчальної дисципліни «Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі». Видання охоплює короткий зміст тем, теоретичні питання для самоконтролю, тестові та практичні завдання, казуси, що дозволить студентам глибоко засвоїти теоретичний матеріал стосовно методики та тактики участі адвоката в цивільному процесі на різних стадіях, у різних видах провадження та набутти практичних вмінь і навичок, необхідних для їх застосування у майбутній професійній діяльності.

Для студентів, магістрантів, аспірантів при підготовці до семінарських, практичних занять та самостійної роботи, а також викладачів юридичних факультетів.

ЗМІСТ

ВСТУП	
I. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
II. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	
Змістовий модуль 1. Організація та діяльність адвокатури в Україні	
<i>Тема 1. Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури</i>	
<i>Тема 2. Правові аспекти участі адвоката у цивільному процесі</i>	
<i>Тема 3. Адвокат у процесі доказування та доведення</i>	
Змістовий модуль 2. Процесуальні особливості участі адвоката у цивільному процесі	
<i>Тема 1. Процесуальне становище адвоката на різних стадіях розгляду справи в суді першої інстанції</i>	
<i>Тема 2. Процесуальна діяльність адвоката під час розгляду справ у різних видах провадження</i>	
<i>Тема 3. Участь адвоката на стадіях перегляду судових рішень у цивільному процесі</i>	
<i>Тема 4. Повноваження адвоката під час виконання судових рішень з цивільних справ</i>	
V. ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	
VI. ПЕРЕЛІК ЗАЛІКОВИХ ПИТАНЬ	
VII. КРИТЕРІЇ ТА МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	
VIII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

*«Неважливо, що Ви знаєте –
важливо, що Ви зможете довести»*

*Професія юриста полягає в тому,
щоб усе ставити під сумнів,
ні з чим не погоджуватися
і без кінця говорити.
Томас Джефферсон*

ВСТУП

Право на звернення особи до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів, закріплене безпосередньо в Конституції України, Цивільному кодексі України, Законі України «Про судоустрій і статус суддів». Виступаючи гарантом такого права, держава встановлює процедури його реалізації, зокрема обов'язок державних органів та їх посадових осіб у визначені терміни розглядати і вживати заходів для вирішення питань, які потребують врегулювання. Важливою складовою в алгоритмі забезпечення особою своїх прав і свобод є гарантія отримання юридичної допомоги, оскільки, зіткнувшись з певною проблемою, пов'язаною з необхідністю застосування законодавчо унормованих процедур (зокрема оскарження певних обставин/дій/рішень у судовому порядку) за відсутності спеціальних юридичних знань і навичок, особа, однозначно, потребуватиме професійної допомоги правника для захисту своїх прав, свобод та інтересів. Тож право на юридичну допомогу виступає гарантією ефективної реалізації процесуальних прав індивіда як учасника цивільного процесу.

Однією з важливих гарантій реалізації громадянами права на судовий захист є можливість отримання правничої допомоги. Цивільне процесуальне законодавство України дає право стороні, третій особі, особі, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника. При цьому особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника.

Змінами, внесеними до Конституції України Законом України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», проголошено, що кожен має право на професійну правничу допомогу (ст. 59). Слід звернути увагу на те, що ця норма, міститься у Розділі II Конституції України, у якому закріплені права, свободи і обов'язки людини і громадянина.

Особливо зросла роль адвокатів за умов реалізації принципу змагальності: тягар доказування покладається на самі сторони, суд лише сприяє у витребуванні доказів за наявності про це клопотань сторін. Виходячи з цього, самим сторонам без допомоги адвоката дуже складно захистити свої права та законні інтереси. Для забезпечення громадянам реальної можливості скористатись юридичною допомогою адвокатів у цивільному процесі необхідно вирішити цілий комплекс певних питань. Одним з таких має бути процесуальне становище представників сторін та третіх осіб, які можуть надати їм дійсно кваліфіковану допомогу – а саме адвокатів. Юридична допомога, яку надають адвокати громадянам і організаціям, забезпечує стійкість цивільного процесу, точне та правильне виконання громадянами і службовими особами закону. Нагальна потреба виникає у належній регламентації процесуального становища адвокатів у цивільному процесі на різних стадіях та у різних видах провадження, а задля цього необхідно визначити поняття «адвоката», «адвокатури», завдання адвокатури на сучасному етапі, вимоги до належного оформлення повноважень тощо.

На сьогодні основним призначенням адвокатури є здійснення і надання юридичної допомоги суспільству та його членам, захист прав і свобод людини і громадянина. Від того, наскільки добре організована адвокатура та законодавчо визначені належні умови адвокатської діяльності у нашій країні, у значній мірі залежить впевненість кожного окремого громадянина у захищеності своїх прав і своєї діяльності.

I. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «**Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі**» є:

а) *науково-юридична*: закласти та сформуванати у студентів знання про основні методики участі адвоката у цивільному процесі, тактику його участі при судовому розгляді цивільних справ, основні принципи діяльності адвоката у цивільному процесі та особливості реалізації ним своїх повноважень у суді при розгляді та вирішенні цивільної справи;

б) *освітня*: вивчення різноманітних теоретичних підходів до розуміння процесуально-правового статусу адвоката у цивільному процесі, ролі адвоката при реалізації права на судовий захист та його ролі у захисті порушених, оспорюваних чи невизнаних прав особи;

в) *виховна*: сприяти формуванню патріотизму, громадсько-політичної та правової культури майбутнього юриста.

Викладання та вивчення навчальної дисципліни «**Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі**» пов'язане з освоєнням теоретичних і практичних знань і навичок щодо методики й тактики діяльності адвоката в цивільному судочинстві. Тож освітній процес передбачає ознайомлення майбутніх юристів з професією адвоката, а також формування у них загальних розумінь про стандарти та особливості здійснення адвокатської діяльності.

На забезпечення досягнення зазначеної мети спрямовані навчально-освітні заходи, пов'язані з проведенням лекційних, практичних (семінарських) занять і виконанням студентами самостійної роботи, що в цілому передбачає донесення студентам науково-теоретичних і практичних знань з навчальної дисципліни, набуття ними навичок практичної реалізації професійних знань, розвиток у студентів розумової діяльності й розширення їх світогляду.

Завдання навчальної дисципліни – виробити у студентів здатність до:

- ✓ застосовування знання у практичних ситуаціях;
- ✓ проведення досліджень на відповідному рівні;

- ✓ пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел, у тому числі іноземних;
- ✓ адаптації та дії в новій ситуації;
- ✓ генерування нових ідей (креативність);
- ✓ приймання обґрунтованих рішень;
- ✓ праці в міжнародному контексті;
- ✓ дій на основі етичних міркувань (мотивів);
- ✓ дій соціально відповідально та свідомо;
- ✓ адаптації та дії в новій ситуації;
- ✓ виявлення, постановки та розв'язування проблем;
- ✓ концептуального і нормативного розуміння суті верховенства права як однієї з основоположних цінностей демократичної держави; застосування принципів верховенства права, в тому числі, у ситуаціях правової невизначеності;
- ✓ розуміння правової системи Європейського Союзу та співвідношення з нею правової системи України;
- ✓ розуміння впливу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні;
- ✓ обґрунтування та вмотивування правових рішень, розгорнутої юридичної аргументації;
- ✓ розуміння концептуальних засад реалізації судової влади та особливостей здійснення правосуддя в Україні;
- ✓ застосування інструментів позасудового розгляду та вирішення правових спорів;
- ✓ ухвали рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також знання практики їх застосування;
- ✓ критичного оцінювання ефективності представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів, і підвищування рівня своєї професійної діяльності, враховуючи визначення напрямку для підвищення кваліфікації та професійного навчання впродовж життя;
- ✓ розуміння стандартів професійної незалежності та відповідальності правника і здатність утверджувати етичні стандарти правничої діяльності;
- ✓ донесення до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем і характер оптимальних рішень з належною аргументацією;

- ✓ самостійної підготовки проєктів нормативно-правових актів, обґрунтування суспільної зумовленості їх прийняття, прогнозу результатів їх впливу на відповідні суспільні відносини;
- ✓ самостійної підготовки проєктів актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості;
- ✓ розуміння людської гідності та людських прав як фундаменту і ціннісних орієнтирів правової системи та методології правозастосування та здатність дотримуватися їх у професійній діяльності;
- ✓ розуміння темпоральної та процесуальної природи права та реалізації їх у повсякденній професійній діяльності юриста.

Перевагами вивчення даної вибіркової дисципліни є те, що студенти, які прослухали курс «**Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі**» знають:

- історію адвокатури України;
- поняття, завдання та проблеми вдосконалення інституту адвокатури України;
- гарантії адвокатської діяльності;
- етичні засади адвокатської діяльності;
- умови допуску до професії адвоката та його професійні права та обов'язки;
- правові засади надання безоплатної правової допомоги в Україні;
- підстави та порядок притягнення адвоката до юридичної відповідальності;
- мету, підстави та повноваження адвоката в цивільному судочинстві;
- процедуру здійснення адвокатом правничої допомоги в укладенні мирової угоди у цивільному процесі;
- особливості участі адвоката при розгляді справ у різних видах провадження;
- складати проєкти процесуальних документів, необхідних для реалізації повноважень адвоката у цивільному судочинстві;
- процедуру перегляду судових рішень в цивільному судочинстві за участі адвоката;
- правовий статус адвоката на стадії виконання судових рішень у цивільних справах тощо.

Результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- місце та роль адвоката у забезпеченні права на судовий захист у цивільному процесі;
- основні принципи адвокатської діяльності у цивільному процесі;
- процесуальні повноваження адвоката у цивільному процесі;
- особливості участі адвоката у справах, що виникають з різних видів правовідносин;
- процедуру здійснення адвокатом підготовки матеріалів та звернення до суду;
- роль адвоката у процедурі врегулюванні спору за участю судді;
- особливості участі адвоката у наказному провадженні;
- процесуальні особливості участі адвоката у позовному провадженні;
- процедуру здійснення адвокатом правової допомоги в укладенні мирової угоди у цивільному процесі;
- особливості участі адвоката при розгляді справ у порядку спрощеного провадження;
- процесуальні особливості участі адвоката у справах окремого провадження;
- процедуру подання адвокатом апеляційної скарги у цивільному процесі;
- процедуру подання адвокатом касаційної скарги у цивільному процесі;
- місце та роль адвоката на стадії виконання судових рішень у цивільних справах.

уміти :

- визначати роль адвоката у забезпеченні права на судовий захист у цивільному процесі;
- розкривати значення основних принципів адвокатської діяльності у цивільному процесі;
- характеризувати процесуальні повноваження адвоката у

цивільному процесі;

- виокремлювати особливості участі адвоката у справах, що виникають з різних видів правовідносин;

- описувати процедуру здійснення адвокатом підготовки матеріалів та звернення до суду в цивільному процесі;

- розкривати роль адвоката у процедурі врегулюванні спору за участю судді;

- складати процесуальні документи під час розгляду та вирішення справ в порядку цивільного судочинства;

- визначати особливості участі адвоката у наказному провадженні;

- розкривати процесуальні особливості участі адвоката у позовному провадженні;

- описувати процедуру здійснення адвокатом правової допомоги в укладенні мирової угоди у цивільному процесі;

- виокремлювати особливості участі адвоката при розгляді справ у порядку спрощеного провадження;

- визначати процесуальні особливості участі адвоката у справах окремого провадження;

- розкривати процедуру подання адвокатом апеляційної скарги у цивільному процесі;

- характеризувати процедуру подання адвокатом касаційної скарги в цивільному процесі;

- визначати роль адвоката на стадії виконання судових рішень у цивільному процесі;

Дисципліна **«Методика і тактика участі адвоката в цивільному процесі»** передбачає різні форми навчання: лекції, практичні заняття, індивідуальні та групові консультації зі складних і проблемних питань; форми поточного та підсумкового контролю: усна відповідь, реферативні доповіді, розв'язування тестових завдань, розв'язування казусів, складання процесуальних документів, аналіз нормативно-правових джерел та спеціальної літератури, рекомендованої для вивчення даної дисципліни, тощо.

II. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	одн	лекції	практичні	Семинарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	6	11	4,5	135	15	30			90		Залік
Заочна	6	11	4,5	135	4	6			125		Залік

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			п	лаб	інд	с.р.		л		лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Організація та діяльність адвокатури в Україні											
Тема 1. Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури		2	4			15		1	1			20
Тема 2. Правові аспекти участі адвоката у цивільному процесі		2	4			15		1	1			20
Тема 3. Адвокат у процесі доказування та доведення		1	2			10						10
Разом за ЗМ1		5	10			40		2	2			50

Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Процесуальні особливості участі адвоката у цивільному процесі											
Тема 1. Процесуальне становище адвоката на різних стадіях розгляду справи в суді першої інстанції		2	5			20		1	1			20
Тема 2. Процесуальна діяльність адвоката під розгляду справ у різних видах провадження		4	5			10		1	1			20
Тема 3. Участь адвоката на стадіях перегляду судових рішень у цивільному процесі		2	5			10			1			20
Тема 4. Повноваження адвоката під час виконання судових рішень з цивільних справ		2	5			10			1			15
Разом за ЗМ 2		10	20			50		2	4			75
Усього годин	135	15	30			90	135	4	6			125

2.3. Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Місце та роль адвоката у забезпеченні права на судовий захист у цивільному процесі
2	Основні принципи адвокатської діяльності у цивільному процесі
3	Процесуальні повноваження адвоката у цивільному Процесі
4	Розроблення адвокатом правової позиції у справі
5	Підготовка адвокатом доказової бази
6	Складання адвокатом процесуальних документів на різних

	стадіях цивільного процесу: <ul style="list-style-type: none"> - відкриття провадження у справі - підготовче провадження - розгляд справи по суті - ухвалення судового рішення
7	Особливості участі адвоката у справах, що виникають з різних видів правовідносин
8	Дії адвоката з підготовки матеріалів і звернення до Суду
9	Роль адвоката у процедурі врегулювання спору за участю судді
10	Участь адвоката у наказному провадженні
11	Процесуальні особливості участі адвоката у позовному провадженні
12	Правовий статус адвоката під час розгляду та вирішення справ окремого провадження
13	Консультаційна робота адвоката
14	Правова допомога адвоката в укладенні мирової угоди
15	Процесуальне становище адвоката на стадіях перегляду судових рішень: <ul style="list-style-type: none"> - апеляційне провадження - касаційне провадження - перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами
16	Права та обов'язки адвоката під час виконання судових рішень

2.4. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Обмеження в діяльності адвоката
2	Процесуально-правова природа адвокатських запитів
3	Дії адвоката, спрямовані на сприяння суду у всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні всіх обставин справи
4	Право адвоката на подання клопотань у суді
5	Виступ адвоката у суді
6	Розроблення правової позиції у справі
7	Роль адвоката у судовому провадженні
8	Загальні питання щодо вдосконалення діяльності адвокатури
9	Місце і роль адвокатури у суспільному житті
10	Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі
11	Актуальні проблеми щодо подальшого удосконалення діяльності адвоката в Україні
12	Принципи адвокатської діяльності, визначені у Правилах адвокатської етики
13	Порядок дисциплінарного провадження стосовно адвокатів. Види дисциплінарних стягнень
14	Порядок і підстави припинення адвокатської діяльності
15	Статус адвоката, вимоги до посади адвоката, його відповідальність щодо виконання своїх професійних обов'язків
16	Види адвокатської діяльності
17	Гарантії адвокатської діяльності
18	Соціальні права адвоката та його помічника; оплата їхньої праці
19	Характеристика правового статусу адвоката як процесуального представника у цивільному провадженні
20	Значення Правил адвокатської етики щодо удосконалення адвокатської діяльності
21	Актуальні проблеми у законодавчому забезпеченні діяльності адвокатури України на сучасному етапі

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Організація та діяльність адвокатури в Україні

Тема 1. Завдання, принципи й організаційні форми діяльності адвокатури

Правова природа та сутність інституту адвокатури. Роль і місце адвокатури України в механізмі захисту прав людини. Виникнення та розвиток інституту адвокатури в Україні. Система законодавчих актів, які регламентують діяльність інституту адвокатури. Міжнародно-правові акти, що регулюють діяльність адвокатури. Проблеми подальшого вдосконалення правового забезпечення діяльності інституту адвокатури в Україні. Принципи організації та діяльності адвокатури. Організація діяльності адвоката у цивільному процесі. Набуття статусу адвоката в Україні. Організаційно-правові форми адвокатської діяльності. Види адвокатської діяльності. Професійні права та обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності. Адвокатська таємниця та гарантії її дотримання. Дисциплінарна відповідальність адвоката. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Адвокатська етика. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України. Тактика адвоката як процесуального представника.

Тема 2. Правові аспекти участі адвоката у цивільному процесі

Адвокат у цивільному процесі: алгоритм дій. Правова природа здійснення адвокатом представництва у цивільному процесі. Права й обов'язки адвоката. Документи, які посвідчують повноваження адвоката в цивільному процесі. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві. Організація діяльності адвоката при підготовці до участі в розгляді цивільних справ. Методологічні та практичні проблеми складання адвокатом процесуальних документів по цивільним справам. Надання правової допомоги адвокатом у цивільних справах у позасудовій сфері. Реалізація права на судовий захист шляхом представництва особи адвокатом.

Тема 3. Адвокат у процесі доказування та доведення

Інститут доказування в цивільному процесі за участі адвоката. Організація діяльності адвоката під час збирання доказів. Доказова діяльність адвоката-представника у цивільному судочинстві. Доктринальні проблеми стратегії і тактики адвокатської діяльності у ході збирання доказів. Діяльність адвоката у цивільному судочинстві під час складових процесу доказування: з'ясування, аналіз, роз'яснення, доведення. Теорія і практика доказування у цивільному судочинстві адвокатом. Підготовка адвокатом доказової бази у цивільному судочинстві. Процесуальне становище адвоката на стадіях процесу доказування.

Змістовий модуль 2

Процесуальні особливості участі адвоката у цивільному процесі

Тема 1. Процесуальне становище адвоката на різних стадіях розгляду справи в суді першої інстанції

Процесуально-правове становище адвоката при розгляді цивільних справ у суді першої інстанції. Права й обов'язки адвоката на стадії відкриття провадження у справі. Повноваження адвоката на другій стадії розгляду справи – підготовче провадження. Роль адвоката під час урегулювання спору за участю судді. Процесуальне становище адвоката на стадії розгляду справи по суті та ухвалення судового рішення.

Тема 2. Процесуальна діяльність адвоката під час розгляду справ у різних видах провадження

Консультаційна робота адвоката. Складання адвокатом заяв по суті справи. Реалізація адвокатом цивільної процесуальної правосуб'єктності під час розгляду та вирішення справ позовного провадження. Особливості процесуального представництва адвоката при розгляді спорів, що виникають з різних правовідносин. Участь адвоката при розгляді справ окремого та наказного проваджень. Основні процесуальні функції адвоката у цивільному судочинстві.

Тема 3. Участь адвоката на стадіях перегляду судових рішень у цивільному процесі

Процесуальне становище адвоката під час розгляду справи в суді апеляційної інстанції. Процесуальний статус адвоката при

розгляді справ в суді касаційної інстанції. Особливості правового статусу адвоката в цивільному судочинстві під час перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема 4. Повноваження адвоката під час виконання судових рішень з цивільних справ

Виконання судових рішень як стадія цивільного процесу. Органи та особи, які здійснюють виконання судових рішень та особливості комунікації адвокатом із ними. Роль адвоката на стадії виконання рішення у цивільній справі. Функції адвоката у цивільному процесі під час виконання судових рішень. Організація роботи адвоката на стадії виконання судових рішень. Процесуально-правові положення адвоката при виконанні судових рішень. Процесуальне представництво адвоката у стадії судового виконання.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Організація та діяльність адвокатури в Україні

Тема 1. Завдання, принципи й організаційні форми діяльності адвокатури

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Проаналізуйте правову природу здійснення адвокатом представництва, поняття, види і підстави представництва.
2. Охарактеризуйте поняття та значення інституту адвокатури в Україні.
3. Розкрийте генезу становлення інституту адвокатури в Україні.
4. Які законодавчі акти регламентують статус адвоката в цивільному процесі?
5. Назвіть форми та види адвокатської діяльності у цивільному процесі.
6. Які Ви знаєте гарантії адвокатської діяльності?
7. Перелічіть вимоги до осіб, які бажають отримати статус адвоката.
8. Укажіть підстави припинення адвокатської діяльності.
9. Охарактеризуйте принципи організації та діяльності адвокатури.
10. У чому полягають особливості тактики адвоката як представника в цивільному процесі?
11. Які Ви знаєте правила адвокатської етики та їх застосування при наданні правничої допомоги у цивільних справах?

Практичні завдання

1. Зробіть порівняльну характеристику міжнародних принципів організації та діяльності адвокатури та принципів, закріплених у національному законодавстві.

2. Проаналізуйте національні та міжнародно-правові документи, що стосуються здійснення адвокатської діяльності в Україні.

3. Проведіть порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо страхування адвокатської діяльності.

4. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ за участі адвоката (Мосендз проти України № 52013/08; Церква села Сосулівка проти України; Шестопалова проти України)

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Інститут адвокатури України на шляху запровадження європейських стандартів.

2. Принцип професіоналізму як засада надання кваліфікованої правничої допомоги в цивільному судочинстві.

3. Незалежний правовий статус адвоката в цивільному судочинстві.

4. Адвокатська таємниця та гарантії її дотримання в цивільному судочинстві.

5. Імідж адвоката як складова професійного успіху.

6. Адвокатська монополія: за і проти.

7. Доступ до професії адвоката – сучасність та перспективи розвитку.

8. Правове регулювання діяльності адвоката.

9. Роль і місце адвокатури в системі правового захисту прав та основоположних свобод людини.

10. Страхування адвокатської діяльності: перспектива запровадження у національне законодавство.

Тестові завдання

1. Представництво – це:

а) перехід прав і обов'язків від одного суб'єкта до іншого, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків

потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

б) вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

в) обумовлена нормами матеріального права множинність осіб на тій чи іншій стороні у цивільному процесі в силу наявності спільного права чи спільного обов'язку, що полягає в забезпеченні реалізації прав, свобод та інтересів клієнта в судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

г) гарантована державою можливість і здатність адвокатури України та сукупність всіх адвокатів України, самостійно визначати та формувати внутрішню корпоративну структуру, порядок організації та функціонування органів адвокатського самоврядування з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

2. Адвокатура України – це:

а) недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом;

б) державний орган, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі;

в) система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення;

г) недержавний самоврядний інститут, що здійснюється через систему органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок

посвідчувати права та надання інших видів правової допомоги на професійній основі.

3. Назвіть завдання адвокатури:

а) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави;

б) захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

в) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами;

г) усі відповіді правильні.

4. На яких принципах засновується діяльність адвокатури?

1) незалежності, демократизму, гуманізму, конфіденційності, об'єктивності, гласності, рівноправності;

2) демократизму, гуманізму, конфіденційності, об'єктивності, гласності, уникнення конфлікту інтересів;

3) незалежності, законності, верховенства права, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів;

4) демократизму, гуманізму, об'єктивності, рівноправності.

5. Правовою основою діяльності адвокатури України є:

а) Конституція України, Закон «Про адвокатуру», Закон України «Про медіацію»;

б) Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», міжнародні договори, інші підзаконні акти;

в) Цивільний процесуальний кодекс України, Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Закон України «Про судоустрій і статус суддів»;

г) Конституція України, Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», інші законодавчі акти України.

6. Адвокатська етика – це:

а) набір правил і норм поведінки, яких має дотримуватися адвокат або галузь вчення про етику, що досліджує та розвиває спектр морально-етичних стосунків між адвокатом та учасниками судового процесу під час служби та поза службою;

б) ключовий елемент системи адвокатури в Україні, що забезпечує права людини на захист від кримінального обвинувачення та представництво фізичних та юридичних осіб у суді;

в) один із кроків забезпечення можливості надання високоякісної професійної правової допомоги щодо здійснення захисту, представництва фізичних та юридичних осіб і держави;

г) приписувана корпоративними правилами належна поведінка адвоката у тих випадках, коли правові норми не встановлюють для нього конкретних правил поведінки.

7. Адвокат – це:

а) фізична особа, яка чинить судочинство, тобто висловлює обов'язкову для інших людей думку щодо їх вчинків, згідно із законом;

б) фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом;

в) фізична або юридична особа, яка здійснює представницькі функції в суді та інших державних органах, у випадках, визначених законом;

г) суб'єкт процесуальних правовідносин, який є фахівцем у галузі будь-яких наук, законодавства і практики його застосування.

8. Адвокатське самоврядування – це:

а) юридична особа, створена шляхом об'єднання двох або більше адвокатів (учасників), і діє на підставі статуту;

б) незалежна професійна діяльність адвоката щодо надання клієнту правничої допомоги та інші види діяльності, передбачені цим Законом;

в) гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом;

г) форма юридичної практики, пов'язана з організованим наданням юридичних послуг на оплатній основі.

9. Адвокатом може бути фізична особа, яка:

а) має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, установлених цим Законом), склала присягу адвоката України й отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю;

б) є громадянином України або іноземним громадянином, чи особою без громадянства, які в установленому порядку отримали дозвіл на працевлаштування в Україні на посаду адвоката; має вищу юридичну освіту; володіє державною мовою;

в) є громадянином України, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним і володіє державною мовою;

г) є громадянином України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту, не нижчу другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років і склав кваліфікаційний іспит.

10. Адвокатською таємницею є:

а) сукупність відомостей, отриманих під час вчинення адвокатських дій або звернення до адвоката заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права й обов'язки тощо;

б) будь-яка інформація про стан здоров'я клієнта, його матеріальне становище, зміст консультацій та роз'яснень, яка стала відома про особу (клієнта) адвокату, помічнику адвоката, посадовим особам при здійсненні ними своїх професійних обов'язків;

в) інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою адвокату у процесі надання послуг клієнту та взаємовідносин з ним чи третіми особами при наданні послуг і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту;

г) будь-яка інформація, що стала відома адвокату про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші

документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Розв'язування казусів

Задача 1

Іванчук І.В. за довіреністю Потапова О.О. представляв його інтереси у цивільній справі за позовом до Кульби Р.С. про розірвання договору купівлі-продажу житлового будинку. Справу розглядав суддя Сторожинецького районного суду Чернівецької області Старко А.В. Одночасно Іванчук І.В. працював у даному суді секретарем судового засідання, але як секретар іншого судді. Суддя Старко А.В. не допустив Іванчука І.В. як представника Потапова О.О. до участі у справі, мотивуючи тим, що, оскільки він працює у даному суді секретарем судового засідання, він не може виступати представником Потапова О.О. у даній справі.

Чи правильні дії судді Старко А.В.? Відповідь обґрунтуйте. Перелічіть осіб, які не можуть бути представниками у цивільному процесі.

Задача 2

До Тячівського районного суду Закарпатської області за місцем проживання відповідача звернувся адвокат Метренко І.Ф., що діє в інтересах Федірко В.Е., з позовом про стягнення заборгованості з орендної плати за користування нерухомим майном громадянином Сулимою К.Я. Суддя повернув позовну заяву, посилаючись на те, що такий позов має бути пред'явлено за правилами виключної підсудності.

Визначте правомірність дій суду. Чи правильно визначив підсудність справи даному суду адвокат Метренко І.Ф.? Яку консультацію Ви б дали Федірко В.Е., представляючи її інтереси?

Задача 3

Глибоцький районний суд Чернівецької області ухвалив рішення, яким вирішив: «Кушнір Наталію Юріївну поновити на попередній роботі на заводі «Зірка» в посаді контролера, та стягнути

на її користь з заводу заробітну плату за 20 днів вимушеного прогулу в сумі 7000 грн.». При одержанні виконавчого листа позивачка Кушнір Н.Ю. разом зі своїм адвокатом заявили, що судом допущені дві помилки:

1. По батькові вона не Юріївна, а Юліанівна;
2. Її місячна заробітна плата до звільнення складала 15000 грн., а тому суд стягнув на її користь меншу суму.

Чи допущені у резолютивній частині рішення суду недоліки? Якщо так, то як можна їх усунути, будучи адвокатом Кушнір Н.Ю.? Які Ви знаєте способи усунення недоліків у судовому рішенні судом, який його ухвалив? Розкрийте зміст і процесуальний порядок їх усунення. Знайдіть та проаналізуйте судову практику стосовно виправлення недоліків у судовому рішенні.

Задача 4

29 квітня 2021 року районним судом Одеської області розглянуто цивільну справу за позовною заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Олімп» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, про стягнення заборгованості за надання житлово-комунальних послуг, та ухвалено рішення про задоволення позовних вимог.

Представник позивача – адвокат Афанасьєв А.О. звернувся до суду з заявою щодо стягнення на користь позивача документально підтверджених витрат на професійну правничу допомогу у розмірі 6000,00 грн.

У чому суть і особливості витрат на професійну правничу допомогу? Протягом якого строку сторона повинна подати до суду докази (рахунки) витрат, які вона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи? Що зараховується до складу витрат на правничу допомогу? Сукупністю яких документів визначаються витрати на правничу допомогу? Перелічіть, з чим має бути співмірний розмір витрат. Укажіть докази, які позивачу необхідно було надати суду на підтвердження зазначених витрат на правничу допомогу, які він сплатив або має сплатити у зв'язку з розглядом справи. Які процесуальні дії судді належить застосувати в цьому випадку?

Задача 5

28.11.2019 року Барський районний суд Вінницької області у складі: головуючого судді, за участі секретаря судового засідання, розглянувши у судовому засіданні цивільну справу за позовом Якубівського В.А. до Сорочан О.Д., Барської міської ради, про визнання незаконними та скасування рішень сесії, встановив, що представник позивача адвокат Чернілевська Р.В. звернулася до суду із позовною заявою до Сорочан О.Д., Барської міської ради про визнання незаконними та скасування рішень сесії. Представник відповідачів адвокат Радзівський А.М. заявив клопотання, в обґрунтування якого зазначив, що позов Якубівського В.А. має ознаки зловживання правом на позов, оскільки позивач тричі зверталась до Барського районного суду з позовом про визнання незаконним та скасування рішення 6 сесії Барської міської ради 7 скликання від 28.01.2016 року, зокрема справа № 125/469/16-а, справа № 125/380/16-а, справа № 125/1116/17, де відповідачем була визначена Барська міська рада, а в справі № 125/1116/17 і Сорочан О.Д. По всіх указаних справах були прийняті ухвали про повернення позовної заяви, або залишення їх без розгляду на підставі клопотання позивача. Стосовно наявності доказів, які свідчать, що майновий стан позивача може ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду про відшкодування судових витрат відповідача у випадку відмови в позові, клопотання обґрунтоване тим, що у провадженні Барського РВДС ГТУЮ у Вінницькій області перебуває на виконанні виконавчий лист Барського районного суду від 02.07.2019 року по справі № 125/1680/16-ц про стягнення з Якубівського В.А. на користь ОСОБА_3 275,60 грн. Як вбачається з інформації про виконавче провадження № 59500794 борг не стягнутий вже протягом 3 місяців. Тобто, позивач не спроможна сплатити 275,60 грн. Відповідно, є обґрунтовані ризики вважати, що у випадку відмови в задоволенні позову Позивачка вкотре не зможе виконати рішення суду, чим завдасть матеріальної шкоди відповідачам.

Яке клопотання може подати представник відповідачів у цій ситуації? У чому його суть і значення? Складіть текст такого клопотання від імені адвоката.

Тема 2. Правові аспекти участі адвоката у цивільному процесі

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Назвіть підстави участі адвоката в цивільному процесі.
2. Перелічіть права та обов'язки адвоката в цивільному процесі.
3. Які Ви знаєте документи, що підтверджують повноваження адвоката в цивільному судочинстві?
4. Укажіть обставини, які виключають участь адвоката у цивільному процесі.
5. Розкрийте поняття та зміст цивільної процесуальної правосуб'єктності адвоката у цивільному процесі.
7. Охарактеризуйте відповідальність адвоката у цивільному процесі.
8. У чому особливості консультаційної роботи адвоката в цивільному процесі?
9. Проаналізуйте особливості підготовки адвоката до ведення справи у суді першої інстанції: визначення юрисдикції спору; визначення підсудності справи; визначення кола учасників справи; попередній розрахунок судових витрат тощо.
10. Назвіть загальні засади участі адвоката-представника у цивільному судочинстві: завдання та процесуальний статус адвоката у цивільному процесі України; правове регулювання участі адвоката у цивільному судочинстві; особливості організації роботи адвоката в цивільному судочинстві.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте судову практику з питання посвідчення адвокатом копій документів.
2. Складіть схему консультаційної роботи адвоката зі своїм клієнтом.
3. Складіть таблицю, в якій окресліть розроблення адвокатом правової позиції у справі.
4. Здійсніть порівняльну характеристику суті та видів юридичної відповідальності адвокатів у країнах Європейського Союзу та в Україні (у формі есе).
5. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо права на здійснення адвокатської діяльності (Касадо Кока проти Іспанії від 24 лютого 1994

р.; Штойр проти Нідерландів, № 39657/98; Фераарт проти Нідерландів, № 10807/04 від 30 листопада 2006 р.)

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Психологічні аспекти діяльності адвоката в цивільному судочинстві.
2. Спеціалізація адвокатів: сучасний стан в Україні та міжнародний досвід.
3. Актуальні питання підтвердження повноважень адвоката як представника.
4. Юридична відповідальність адвоката та її види.
5. Відповідальність адвоката перед клієнтом.
6. Штраф як дисциплінарне стягнення адвоката.
7. Адвокатська техніка: проблемні питання.
8. Гарантії адвокатської діяльності: досвід окремих країн західної Європи.
9. Етичні засади діяльності адвоката в цивільному судочинстві.
10. Адвокатська етика в соціальних мережах.

Тестові завдання

1. Адвокатський запит – це:

а) усне звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту;

б) звернення в будь-якій формі адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації та доказів, які необхідні адвокату для ведення справи в суді;

в) письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб,

підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту;

г) письмове звернення адвоката та його помічника до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання консультації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту.

2. Документами, що посвідчують повноваження адвоката на надання правової допомоги, можуть бути:

а) договір про надання правової допомоги; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги;

б) договір про надання правової допомоги; довіреність; ордер; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги;

в) свідоцтво про народження дитини, доручення, ордер;

г) довіреність фізичної особи, довіреність юридичної особи, паспорт, ідентифікаційний код.

3. Ордер – це:

а) письмовий документ, що у випадках, встановлених Законом та іншими законами України, посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги; видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням і повинен містити підпис адвоката;

б) розпорядження адвоката щодо стягнення грошової суми від клієнта або повернення чи передачі майна клієнту, здійснене на документах, що підтверджують зобов'язання клієнта. Здійснюється за заявою клієнта та на оригіналі документа;

в) письмовий документ, що видається однією особою – адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, іншій особі – клієнту, для представництва перед третіми особами;

г) документ, яким організація чи окрема особа – клієнт, надає іншій особі право на певну діяльність або отримання матеріальних цінностей від її імені.

4. Адвокатська техніка – це:

- а) наука про технічні прийоми, навички та напрямки, які реалізує адвокат;
- б) сукупність методів, шляхів та способів впливу на процесуальні відносини;
- в) сукупність прийомів, навичок, засобів, які використовує адвокат у суді;
- г) способи збирання, дослідження, оцінки доказів у справі.

5. Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний:

- а) складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку;
- б) бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг;
- в) одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань;
- г) невідкладно повідомляти клієнта про виникнення конфлікту інтересів.

6. Що із переліченого є правом адвоката?

- а) звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів;
- б) на вимогу клієнта надати звіт про виконання договору про надання правової допомоги;
- в) підвищувати свій професійний рівень;
- г) виконувати рішення органів адвокатського самоврядування.

7. На які два види поділяються повноваження адвоката в цивільному процесі?

- а) основні та другорядні;
- б) загальні та спеціальні;
- в) обов'язкові та факультативні;
- г) процесуальні та матеріальні.

8. Як називається система, в якій адвокати реєструють свої офіційні електронні адреси в обов'язковому порядку?

- а) Єдина інформативно-комунікаційна система;

- б) Єдина судова база даних;
- в) Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система;
- г) Єдина судово-телекомунікаційна система.

9. Який із принципів цивільного процесуального права реалізуються у випадку порушення адвокатом цивільної справи, визначення характеру й обсягу позовних вимог і заперечень, розпорядження матеріальними правами та процесуальними засобами їх захисту?

- а) верховенства права;
- б) змагальності;
- в) неприпустимість зловживання процесуальними правами;
- г) диспозитивності.

10. Адвокат В. має намір припинити виконання своїх обов'язків на строк більше одного тижня. Хто може його замінити на цей період?

- а) інший адвокат за угодою;
- б) його помічник;
- в) голова спілки адвокатів області;
- г) запропонуйте власну відповідь.

Розв'язування казусів

Задача 1

Садгирським районним судом міста Чернівці розглядалась цивільна справа за позовом Лещенка О. до Поляковського Ю. про визнання права власності на будинок, який знаходиться за адресою: м. Чернівці, вул. Нова, 56. До судового засідання відповідач Поляковський Ю. з'явився разом зі своїм адвокатом Кучерявим В. і заявив суду усне клопотання про допуск останнього до участі у справі, оскільки сам він хворіє і не має можливості брати участь у розгляді справи безпосередньо. Суддя задовольнив клопотання відповідача та залучив Кучерявого В. до участі у справі.

Дайте правову оцінку діям відповідача. Чи відповідають дії судді чинному законодавству? Якими документами мають бути засвідчені повноваження представника в суді в порядку цивільного судочинства?

Задача 2

Ковальчук Д.І., Ковальчук Т.І. та Ковальчук С.І. вирішили звернутись до Кіцманського районного суду Чернівецької області з позовом про визнання Ковальчук Н.І. таким, що втратив право на користування житловим приміщенням, у зв'язку з відсутністю в ньому більше двох років без поважних причин, де всі вони проживають. Ведення справи вони вирішили доручити адвокату Козубу Д.І. Суддя, ознайомившись із заявою та доданими до неї документами, повернув позовну заяву, оскільки до позовної заяви адвокат додав копію ордера, посвідчену своїм підписом. Тому суддя відмовив у прийнятті позовної заяви.

Чи правомірна відмова судді у даному випадку? Які вимоги до ордера на ведення справи в судах у порядку цивільного судочинства? Чи має право адвокат посвідчувати копії документів у справах, зокрема й ордера, що підтверджує його повноваження? Якими документами посвідчуються повноваження представників у судах у порядку цивільного судочинства? Які вимоги до даних документів?

Задача 3

Позивач Станицький І. звернувся до Бережанського районного суду Тернопільської області з позовом до відповідача – відділу освіти, молоді і спорту Бережанської міської ради із вимогою визнати незаконним та скасувати наказ № 143 від 07.05.2019 р. «Про притягнення до дисциплінарної відповідальності Станицького І.». Сторона відповідача вважає головуєчу суддю – Остапенко Е. висококваліфікованим юристом і чесним службовцем. Однак той факт, що чоловік головуєчої перебуває у давніх дружніх стосунках із позивачем по справі Станицьким І., викликає сумнів у неупередженості та об'єктивності судді. Крім того, у судовому засіданні адвокат відповідача Михайленко А. повідомила, що сторона відповідача стверджує про факт дружніх і товариських стосунків лише чоловіка головуєчої судді із позивачем, але не про факт таких відносин самої судді з позивачем, про це їй не відомо. Тому за вказаних обставин у сторони відповідача є сумнів і припущення

можливої упередженості головуючої судді при вирішенні цієї цивільної справи.

Яке клопотання та протягом якого строку може подати адвокат відповідача у цьому випадку? Розкрийте зміст, суть і його значення. Який порядок вирішення заявленого клопотання адвокатом? Складіть від імені адвоката дане клопотання. На яке національне та міжнародне законодавство буде посилатись адвокат у заявленому клопотанні? Проаналізуйте судову практику ЄСПЛ, зокрема рішення у справах : «Білуха проти України», «Салов проти України», «Мироненко проти України», «Фельдман проти України».

Задача 4

У провадженні Гадяцького районного суду Полтавської області перебуває цивільна справа за позовом Кулик В. до Великобудищанської сільської ради Гадяцького району про визнання права на земельну частку (пай) в порядку спадкування за заповітом. Ураховуючи, що адвокат позивача перебуває в іншій місцевості на значній відстані від Гадяцького районного суду, тобто поза територією юрисдикції суду, а також з метою забезпечення оперативності судового провадження, суд вважає за необхідне задовольнити клопотання представника позивача – адвоката Чиж Ю., яке той подав до суду.

Яке клопотання за даних обставин може подати адвокат у вказаній ситуації? Розкрийте зміст поданого клопотання адвокатом та порядок і строк подачі його до суду.

Задача 5

19 квітня 2020 року ухвалою Артемівського міського суду Донецької області задоволено клопотання представника відповідача Солонського А.О. та залучено до участі у розгляді справи у якості третьої особи, що не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору орган опіки та піклування Бахмутської райдержадміністрації та зупинено провадження у справі до набрання законної сили судовим рішенням у справі за позовом Копчар У.П. до малолітнього Ямкового М.Т., законним представником якого є Ямкова Р.М., про визнання права власності.

У матеріалах цивільної справи (а.с.78, 93, 95, 100) є клопотання (про залучення третьої особи, про зупинення провадження у справі, про розгляд справи у відсутність сторони та про задоволення раніше поданого клопотання) підписані особисто Солонським А.О., проте в матеріалах цивільної справи немає жодного документу, на підтвердження її повноважень, тобто того, що вказана особа дійсно є представником відповідача.

Отже, судом розглянуте та задоволено клопотання особи, яка не має повноважень на представництва інтересів сторони та діє від власного імені, що є грубим порушенням норм матеріального та процесуального права.

Колегія суддів Донецького апеляційного суду, на розгляді яких перебуває дана справа, вважає необхідним скласти з цього приводу процесуальний документ, який направити на адресу голови Артемівського міськрайонного суду Донецької області для обговорення на нараді із суддями цього суду для врахування в роботі та уникнення аналогічних порушень у подальшому.

Який процесуальний документ, на Вашу думку, належить постановити апеляційному суду? Розкрийте його суть і значення для цивільного судочинства. Стосовно яких учасників цивільного процесу може бути постановлено вказаний процесуальний документ?

Тема 3. Адвокат у процесі доказування та доведення

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Підготовка адвокатом доказової бази.
2. Назвіть суб'єктів доказування, їхні права й обов'язки з доказування.
3. В чому полягає обов'язок доказування і подання доказів адвокатом?
4. Назвіть і проаналізуйте підстави звільнення адвоката від доказування.
5. Перелічіть обставини, що не підлягають доказуванню адвокатом.
6. Що таке доказування та які етапи процесу доказування здійснюються адвокатом у цивільному судочинстві?
7. Який порядок витребування доказів адвокатом?
8. Проаналізуйте порядок забезпечення доказів адвокатом.

9. Розкрийте поняття належності, допустимості, достовірності та достатності доказів у цивільному процесі, поданих адвокатом.

10. Перелічіть засоби доказування, які адвокат може використовувати у цивільному процесі, їх поняття та види.

11. Які особливості подання письмових доказів адвокатом?

12. Розкрийте суть і процедуру подання речових доказів адвокатом у цивільному процесі.

13. Які вимоги до електронних доказів, поданих адвокатом як засобу доказування в цивільному судочинстві?

14. Охарактеризуйте висновок експерта як засіб доказування й особливості його оцінки разом з іншими засобами доказування.

15. Як здійснюється складання адвокатом процесуальних документів на досудовому етапі?

16. Які Вам відомі проблеми участі адвоката у процесі доказування по цивільній справі?

Практичні завдання

1. Проаналізуйте рішення Верховного Суду від 12.06.2018 р. у справі № 462/9002/14- ц щодо «гонорару успіху» адвоката. (URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VS181273>) та міжнародні стандарти.

2. Проаналізуйте рішення ЄСПЛ за участі адвоката в судовому процесі (Лекавічієне проти Литви від 27 червня 2017 р.; Бочан проти України; Смирнов проти РФ; Головань проти України)

3. Знайдіть та проаналізуйте рішення Європейського Суду з прав людини з питань реалізації права особи на безоплатну правову допомогу по цивільним справам.

4. Напишіть і проаналізуйте адвокатський запит.

5. Складіть від імені адвоката клопотання про призначення експертизи, забезпечення доказів, витребування доказів у цивільному судочинстві.

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Адвокатський запит: проблеми реалізації на практиці.

2. Доказова діяльність адвоката-представника у цивільному судочинстві.
3. Зловживання процесуальними правами адвокатом.
4. Забезпечення принципу конфіденційності в професійній діяльності адвоката.
5. Адвокатська таємниця та її межі.
6. Порухення прав адвокатів в Україні та механізм реалізації їх захисту.
7. Гонорар успіху адвоката у національній практиці та практиці ЄСПЛ.
8. Особливості адвокатського зберігання документів.
9. Забезпечення права громадян на безоплатну правову допомогу.
10. Надання правової інформації, консультації та роз'яснень з правових питань як напрям правничої допомоги адвоката.

Тестові завдання

1. Хто із перелічених є основним суб'єктом доказування у цивільному процесі?

- а) адвокат;
- б) сторони у справі;
- в) позивач у справі;
- г) суд першої інстанції.

2. Укажіть засоби доказування, які реалізує адвокат під час звернення до суду:

- а) письмові, речові докази, виконавчі листи; дублікати виконавчих листів;
- б) письмові, речові й електронні докази, висновки експертів, показання свідків;
- в) усні, письмові й електронні докази, адвокатський запит, оригінали та копії документів;
- г) висновки експертів, довіреності, доручення, листи, щоденники, звіти.

3. Виберіть із переліченого принципи судового доказування:

- а) доступність, раціональність, пропорційність, системність;
- б) вчасність, оперативність, повнота, кількість;

- в) належність, допустимість, достатність, достовірність;
- г) наявність, усебічність, правдивість, ясність.

4. Коли адвокат подає докази до суду?

- а) до початку підготовчого засідання;
- б) протягом десяти днів з дня подання позовної заяви;
- в) одразу після подання позовної заяви;
- г) разом з поданням позовної заяви.

5. Яке клопотання подає адвокат у разі неможливості самостійно надати доказ до суду?

- а) про судове доручення;
- б) про витребування доказів судом;
- в) про тимчасове вилучення доказів;
- г) про вимагання доказів.

6. Яку заяву подасть до суду адвокат, якщо є підстави припускати, що засіб доказування може бути втрачений або збирання, або подання відповідних доказів стане згодом неможливим чи утрудненим?

- а) про витребування доказів судом;
- б) про огляд доказів за їх місцезнаходженням;
- в) про забезпечення доказів;
- г) про призначення експертизи.

7. Які з перелічених нижче обставин адвокату не потрібно доказувати?

- а) визнані іншою стороною у справі;
- б) факт нещасного випадку під час аварії на ЧАЕС;
- в) факт заподіяння шкоди під час вчинення злочину, встановлений вироком суду;
- г) факти, визнані широким колом осіб.

8. Обов'язок доказування покладено на:

- а) суддю;
- б) сторони;
- в) свідків;
- г) адвоката.

9. Підставою для звільнення адвоката від доказування є:

- а) відмова позивача від позову;
- б) визнання позову відповідачем;
- в) укладання сторонами мирової угоди;
- г) визнання стороною обставин справи.

10. У яких випадках призначення експертизи у справі за участю адвоката обов'язкове?

- а) за необхідності встановлення психічного стану особи;
- б) за необхідності встановлення характеру і ступеню ушкодження здоров'я;
- в) коли має місце клопотання обох сторін;
- г) усі відповіді правильні.

Розв'язування казусів

Задача 1

10.03.2019 р. рішенням Глибоцького районного суду Чернівецької області в цивільній справі за позовом Павчук О. до ТОВ «ЄВРОПА-ТРАНС-АГРО» про відшкодування завданої шкоди позовні вимоги задоволені частково. Стягнуто з ТОВ на користь Павчук О. 35645 грн. матеріальної шкоди та 468 грн. 30 коп. судового збору. В іншій частині позовних вимог відмовлено.

24.04.2019 р. представник позивача – адвокат Незвиський І. звернувся до суду з клопотанням через те, що ним пропущено строк подачі доказів понесених позивачем на правничу допомогу адвоката у зв'язку з перебуванням адвоката на час судового засідання і ухвалення рішення у відрядженні в місті Брусилів на розгляді кримінальної справи, де участь захисника обов'язкова.

Яке клопотання подасть до суду адвокат для вирішення цього питання? Проаналізуйте зміст і строк подання такого клопотання адвокатом. Які документи обов'язково треба пред'явити адвокату разом із поданим клопотанням?

Задача 2

22 липня 2019 року представник позивача Фищук А.Д. – адвокат Швець Д.Ю. звернувся в Бродівський районний суд

Львівської області з позовною заявою до КП «Бродиводоканал» про поновлення на роботі та стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати.

При з'ясуванні обставин справи та дослідженні доказів судом встановлено, що Територіальною державною інспекцією з питань праці у Львівській області встановлено факт порушення відповідачем законодавства про працю, зокрема, шляхом недотримання вимог щодо розміру заробітної плати встановлених у Територіальній угоді. Представником позивача – адвокатом Швець Д.Ю. у позовній заяві також зазначено, що вказана обставина досліджувалася та була підтверджена правовою позицією Судів у аналогічних цивільних справах. Вищенаведені порушення, допущені відповідачем, були предметом судового розгляду за позовами інших працівників до комунального підприємства «Бродиводоканал» про стягнення недонарахованої та не виплаченої заробітної плати в межах цивільних справ № 439/1386/15 та № 439/1228/16-ц за аналогічними позовами інших працівників до КП «Бродиводоканал». Незважаючи на це, суддя зобов'язав адвоката Швець Д.Ю. підтвердити вказані обставини справи письмовими доказами.

Також судом встановлено, що позивач документально не підтвердив витрати на професійну правничу допомогу.

Чи правильне рішення прийняв суд? Дайте правову оцінку ситуації. Які докази треба подати сторонам на підтвердження понесених витрат на професійну правничу допомогу та їх відшкодування за рахунок опонента в судовому процесі? Які наслідки наступать для сторін у випадку відсутності документально підтверджених витрат на професійну правову допомогу? За правилами якого виду провадження належить розглядати дану справу? Які особливості судового рішення в даній категорії справ?

Задача 3

Адвокат Третяк О., представляючи свого клієнта Арбузова Е. у справі щодо ухилю від сплати заборгованості за ЖКП, з'ясував, що Арбузов Е. легалізує (відмиває) доходи, одержані злочинним шляхом. Адвокат повідомив про цей факт правоохоронним органам, посилаючись на п. 6 ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (особливості збереження адвокатської таємниці).

Чи порушено в даному випадку адвокатську таємницю? Про який принцип адвокатської діяльності іде мова в даній ситуації? Розкрийте його суть і значення у професії адвоката. Наведіть приклади порушення адвокатської таємниці.

Задача 4

У провадженні Київського районного суду м. Одеси знаходиться цивільна справа за позовом Стрілець Ю.А. до Оленюк І.В. про припинення спільної часткової власності та стягнення грошової компенсації.

Представник позивачки подав до суду клопотання, в якому просив призначити судову автотоварознавчу експертизу. Свої вимоги обґрунтовує тим, що внаслідок неналежної експлуатації та зберігання спільного автомобіля допущено його пошкодження. Згідно протоколу огляду транспортного засобу, дорожньо-транспортна пригода, у якій пошкоджено автомобіль, трапилась 21.11.2019 року.

Як зазначає позивач, перебування автомобіля в одноособовому володінні відповідача підтверджується накладенням арешту на автомобіль у порядку забезпечення позову Стрілець Ю.А. до Оленюк І.В. у справі про поділ майна подружжя, та дія цього арешту триває по теперішній час.

Позивач вважає, що відповідач не забезпечив страхування автомобіля, його належне зберігання та відшкодування заподіяних збитків; це повинно враховуватися при визначенні грошової компенсації.

Сторони не досягли згоди з приводу ціни спірного автомобіля, для вирішення даної справи потрібні спеціальні знання.

Представник відповідача заперечував проти задоволення клопотання, зазначивши, що представник позивача надає суду неправдиву інформацію, направлення справи до експертної установи приведе до затягування розгляду.

Яке клопотання подав адвокат для того, щоб призначити експертизу? У чому суть і особливості такого клопотання? Як має вчинити суддя в такій ситуації, коли представник відповідача заперечує проти задоволення клопотання позивача?

Задача 5

Унаслідок нещасного випадку на будівництві громадянину Мельничуку О.Є. завдано шкоди здоров'ю. Адвокат, який діяв у його інтересах, – Устинов Р.Г. у порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України, звернувся до суду із заявою та просив за участю спеціаліста оглянути бетонозмішувач і призначити експертизу щодо його технічного стану. Своє клопотання він мотивував тим, що побоюється, що згодом неполадки роботи бетонозмішувача можуть бути усунені будівельною компанією, а він буде позбавлений можливості довести свої позовні вимоги.

З якою заявою звернувся до суду адвокат в інтересах Мельничука О.Є.? Якого змісту така заява? Чи можна подавати її до пред'явлення позовної заяви до суду? Чи є факт звернення до суду початком цивільних процесуальних правовідносин? Обґрунтуйте відповідь.

Змістовий модуль 2

Процесуальні особливості участі адвоката у цивільному процесі

Тема 1. Процесуальне становище адвоката на різних стадіях розгляду справи в суді першої інстанції

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Проаналізуйте участь адвоката як професійного представника на стадіях розгляду цивільних справ судами.
2. У чому полягають процесуальні дії адвоката на стадії відкриття провадження у справі?
3. Перелічіть процесуальні дії адвоката у підготовчому провадженні.
4. Яке процесуальне становище адвоката під час врегулювання спору за участю судді?
5. Проаналізуйте процесуальні дії адвоката під час розгляду справи по суті.
6. Судова промова адвоката: поняття, зміст і значення.
7. Уточніть процесуальне становище адвоката під час розгляду справ у порядку спрощеного провадження.
8. Розкрийте процесуальний статус адвоката під час заочного розгляду справи.

9. Охарактеризуйте особливості та методику складання процесуальних документів адвокатом під час ведення справи у суді першої інстанції.

10. Назвіть заяви по суті справи, які можуть подаватися адвокатом під час провадження в цивільних справах, деталізуйте їх зміст.

11. Які заяви з процесуальних питань можуть бути подані адвокатом у порядку цивільного судочинства?

Практичні завдання

1. Складіть зразок промови адвоката під час судових дебатів.

2. Складіть заяву про відвід від імені адвоката.

3. Напишіть заяву про зупинення провадження у справі.

4. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо розгляду справ національними судами (Єфремов проти України; Фандралюк проти України; Цихановський проти України; Бартай проти України від 26.07.2018 р.)

5. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень приклади подання адвокатом письмових заяв від імені учасників справи під час розгляду та вирішення цивільних справ.

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Методика і тактика участі адвоката на стадії відкриття провадження у справі.

2. Методика і тактика участі адвоката на стадії підготовчого провадження.

3. Участь адвоката у підготовчому засіданні.

4. Методика і тактика участі адвоката на стадії розгляду справи по суті.

5. Відносини адвоката і судді в етичному вимірі.

6. Уникнення конфлікту інтересів як важлива засада здійснення адвокатської діяльності.

7. Ораторське мистецтво як одна з професійних якостей адвоката.

8. Особливості побудови промови адвоката.

9. Роль адвоката на судових дебатах у цивільному судочинстві.

10. Повноваження адвоката стосовно ухваленого судового рішення в цивільному судочинстві.

Тестові завдання

1. У якому із випадків суд НЕ передає справу, порушену адвокатом, на розгляд іншому суду?

а) справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду;

б) у провадженні цього чи іншого суду є справа зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав;

в) після задоволення відводів неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи;

г) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу суду, який розглядав справу.

2. Які процесуальні дії суду у випадку, якщо позовну заяву адвоката подано без додержання вимог, встановлених у статтях 175 і 177 ЦПК України?

а) постановляє ухвалу про повернення позовної заяви;

б) постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху;

в) постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без розгляду;

г) постановляє ухвалу про прийняття позовної заяви до розгляду.

3. Який із випадків НЕ є підставою повернення позовної заяви, поданої адвокатом?

а) порушено правила об'єднання позовних вимог;

б) подана заява про розірвання шлюбу під час вагітності дружини;

в) позовну заяву подано без додержання вимог;

г) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності.

4. Який із випадків НЕ є підставою для відмови у відкритті провадження у справі за участю адвоката?

а) адвокатом подано до цього самого суду інший позов до цього самого відповідача;

б) заява не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства;

в) є рішення чи ухвала суду про закриття провадження у справі між тими самими сторонами;

г) є рішення третейського суду, прийняте в межах його компетенції.

5. Які вимоги до відзиву, поданого адвокатом, що представляє інтереси відповідача у справі?

а) подається протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі;

б) подається не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання;

в) подається у строк, встановлений судом, який не може бути меншим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі;

г) подається у строк, установлений судом, який не може бути більшим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі.

6. Які процесуальні дії суду у разі неявки в судове засідання адвоката без поважних причин або без повідомлення причин неявки, якщо він був належно повідомлений про судове засідання?

а) суд зупиняє провадження у справі;

б) суд оголошує перерву;

в) суд відкладає розгляд справи;

г) суд розглядає справу за відсутності такого учасника справи.

7. Яке із положень стосовно проведення судових дебатів буде відповідати чинному законодавству?

а) адвокати завжди виступають у судових дебатах першими;

б) за клопотання сторін і третіх осіб у судових дебатах можуть виступати лише їхні представники;

в) право останньої репліки завжди належить позивачеві та його представникові;

г) у судових дебатах першим надається слово відповідачеві та його представникові.

8. Протягом якого строку адвокат може подати до суду письмові зауваження щодо неповноти або неправильності запису в протоколі судового засідання?

- а) протягом п'яти днів з дня проголошення рішення;
- б) протягом семи днів з дня ухвалення рішення;
- в) негайно після проголошення рішення;
- г) не пізніше наступного дня після проголошення рішення.

9. Протягом якого строку адвокат може заявити відвід судді?

- а) до закінчення першого судового засідання;
- б) до закінчення підготовчого провадження;
- в) протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі;
- г) протягом п'яти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі.

10. Який із процесуальних документів постановить суд у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків чи іншого порушення законодавства адвокатом?

- а) окрему думку;
- б) окрему ухвалу;
- в) судовий наказ;
- г) вирок суду.

Розв'язування казусів

Задача 1

Під час розгляду справи за позовом Ковалик Д. до Лемського М. про поділ земельної ділянки, яка є їх спільною власністю, інтереси позивача представляв адвокат Дущак О. Під час розгляду справи по суті, де позивач Ковалик Д. був відсутній, Дущак О. від його імені уклав з відповідачем Лемським М. мирову угоду, яку суд затвердив і провадження у справі закрити, про що постановив мотивовану ухвалу.

Позивач Ковалик Д. вирішив подати апеляційну скаргу, вказавши в ній, що адвокат Дущак О. уклав мирову угоду з відповідачем усупереч його бажанню.

Прокоментуйте дії адвоката та судді на відповідність їх процесуальному законодавству. Дайте правову оцінку ситуації. Чи обґрунтована апеляційна скарга позивача? Які вимоги до апеляційної скарги, поданої адвокатом?

Задача 2

Першотравневим районним судом Донецької області постановлено ухвалу про задоволення клопотання представника позивача про врегулювання спору за участю судді у цивільній справі за позовом Мандрик О.Б. до Публічного Акціонерного товариства «Перший Український міжнародний банк» про визнання договору іпотеки недійсним та призначено час проведення даної процедури. Під час проведення врегулювання спору за участю судді адвокат позивача Винничук Е.Р. використовувала портативні аудіотехнічні пристрої, здійснювала фото- і відеозапис. На зауваження судді не реагувала, пояснюючи це тим, що має право здійснювати такі дії, оскільки судочинство проводиться з дотриманням принципу гласності та відкритості.

Дайте правову оцінку оцінку діям адвоката. Проаналізуйте процесуальне становище та повноваження адвоката під час врегулювання спору за участю судді? У чому особливості проведення спільних і закритих нарад?

Задача 3

25.06. 2019 р. до Садгірського районного суду міста Чернівці надійшла позовна заява Ахтемійчук С. до Садгірської територіальної громади про визнання права на спадщину та права власності на земельну ділянку в порядку спадкування за законом.

30.06.2019 р. суд своєю ухвалою відкрив провадження у даній справі.

20.07. 2019 р. на підготовчому засіданні адвокат позивача Клевчук Ю. звернувся до суду із заявою про відкликання позовної заяви. Суд, розглянувши заяву представника позивача про повернення матеріалів позовної заяви, постановив ухвалу про повернення позовної заяви, вказавши строк на її оскарження.

Чи правомірну ухвалу постановив суд відносно наявного клопотання адвоката? Оцініть процесуальні дії адвоката з точки

зору чинного законодавства. Перелічіть клопотання та заяви з процесуальних питань, які адвокат має право подавати на стадії відкриття провадження у справі?

Задача 4

Першотравневим районним судом міста Чернівці в складі: головуючої судді, при секретарі судового засідання, за участю представника позивача, представника відповідачів, розглядалась у відкритому судовому засіданні цивільна справа за позовом Ільченко О. до Власенка А., Ковалик Г., Корж М. про визначення часток співвласників квартири, яка належить на праві спільної сумісної власності.

Враховуючи, що один із відповідачів не володів мовою, якою велося судочинство, адвокат відповідачів Маркус С. одночасно здійснював переклад судового засідання за згодою на це інших відповідачів та учасників справи. Крім того, суд також дав згоду про допуск його до участі у справі як перекладача, зазначивши про це у протоколі судового засідання.

Чи мав право адвокат Маркус С. виконувати функції перекладача в судовому засіданні? Як повинен був поступити суд та учасники справи в цій ситуації? Відповідь обґрунтуйте з посиланням на норми ЦПК України.

Задача 5

До регіонального відділення Спілки адвокатів України звернулася громадянка Павлюк Г.О. з проханням терміново виділити адвоката для здійснення представництва її сина, який має заборгованість щодо сплати аліментів на двох малолітніх дітей. Павлюк Г.О. говорила, що не знає, до кого їй звертатися та просила члена Спілки, з яким розмовляла, якщо він є адвокатом, бути представником її сина. Член Спілки адвокатів України адвокат Романов Є.Ю. відповів, що тепер він виконує певний обсяг роботи, доручений йому Спілкою, та взагалі не спеціалізується на веденні цивільних справ. Отже, він особисто не може допомогти сину Павлюк Г.О. Крім того, адвокат пояснив, що Спілка адвокатів не надає правової допомоги, що громадянка має звернутися до будь-

якого адвокатського об'єднання чи до адвоката, що працює індивідуально.

Дайте оцінку ситуації. Чи правильно відповів адвокат Романов Є.Ю.?

Тема 2. Процесуальна діяльність адвоката під час розгляду справ у різних видах провадження

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Розкрийте правову регламентацію і підстави участі адвоката у різних видах судочинства.

2. Проаналізуйте представництво адвокатом інтересів клієнта в позовному провадженні.

3. Розкрийте представництво адвокатом інтересів клієнта в наказному провадженні.

4. Охарактеризуйте представництво адвокатом інтересів клієнта в окремому провадженні.

5. Які вимоги до змісту процесуальних документів, складених адвокатом, у позовному, наказному та окремому провадженнях?

6. Які Вам відомі проблеми реалізації повноважень адвоката у цивільному судочинстві: особливості організації роботи адвоката при підготовці до участі у розгляді справ в порядку цивільного судочинства; повноваження адвоката при розгляді цивільних справ; роль і функції адвоката-представника на різних стадіях цивільного процесу; особливості доказової діяльності адвоката у цивільному судочинстві; заявлення адвокатом клопотань в цивільному процесі; характеристика завершального виступу адвоката в цивільному процесі?

7. Деталізуйте напрями вдосконалення повноважень адвоката у цивільному судочинстві.

Практичні завдання

1. Напишіть позовну заяву із сімейних, трудових, цивільних, житлових, земельних правовідносин.

2. Напишіть відзив, зустрічну позовну заяву.

3. Напишіть заяву у справах окремого та наказного проваджень.

4. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо розгляду справ національними судами (Мельник проти України; Штукатуров проти Росії; Наталія Михайленко проти України (справа N 49069/11) від 30 травня 2013 року; Моріс (Morice) против Франції).

5. Знайдіть і проаналізуйте у Єдиному державному реєстрі судових рішень окремі ухвали суду, постановлені щодо адвоката у цивільному судочинстві.

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Відшкодування судових витрат на професійну правничу допомогу.

2. Проблематика участі адвоката у цивільному процесі: огляд судової практики.

3. Особливості участі адвоката у справах, що виникають із сімейних правовідносин.

4. Особливості участі адвоката у справах, що виникають із трудових правовідносин.

5. Особливості участі адвоката у справах, що виникають із житлових правовідносин.

6. Права й обов'язки адвоката у справах, що стосуються зміни правового статусу фізичної особи.

7. Повноваження адвоката у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

8. Повноваження адвоката у справах про відновлення чи визнання неоспорюваних прав.

9. Повноваження адвоката у справах про примусове здійснення певних правових дій.

10. Участь адвоката у справах наказного провадження.

Тестові завдання

1. Який з видів проваджень у цивільному судочинстві порушується адвокатом позовною заявою?

- а) окреме провадження;
- б) позовне провадження;
- в) апеляційне провадження;

г) спрощене провадження.

2. Подання заяв по суті справи адвокатом є:

- а) правом адвоката;
- б) обов'язком адвоката;
- в) правом та обов'язком адвоката;
- г) залежно від складності справи.

3. Підставою залишення позовної заяви адвоката без руху є:

- а) заяву подано особою, яка не має процесуальної дієздатності;
- б) до позовної заяви не додано квитанції про сплату судового збору;
- в) призначення або заміна законного представника;
- г) надходження заяви про відвід.

4. У якому з видів провадження можливе врегулювання спору за участю судді за участі адвоката?

- а) окремому провадженні;
- б) наказному провадженні;
- в) позовному провадженні;
- г) усі відповіді правильні.

5. У якій із справ окремого провадження закон не допускає участі у справі тільки адвоката без участі самих заявників?

- а) усиновлення;
- б) надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку;
- в) примусова госпіталізація до протитуберкульозного закладу;
- г) визнання особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою.

6. Яка із справ окремого провадження може бути розглянута судом за участю представника (адвоката) особи?

- а) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
- б) визнання фізичної особи недієздатною;
- в) розірвання шлюбу за заявою особи, засудженої до позбавлення волі;
- г) визнання спадщини відумерлою.

7. Які процесуальні дії суду, якщо в заяві адвоката про видачу судового наказу містяться вимоги, частина яких не підлягає розгляду в порядку наказного провадження?

- а) суддя відмовляє у видачі судового наказу;
- б) суддя повертає заяву;
- в) суддя постановляє ухвалу про залишення заяви без руху;
- г) суд постановляє ухвалу про відмову у видачі судового наказу лише в частині цих вимог.

8. Що із переліченого може здійснити адвокат, представляючи інтереси боржника у випадку вручення йому копії судового наказу?

- а) протягом п'ятнадцяти днів подати заяву про перегляд наказу до суду, який його видав;
- б) протягом тридцяти днів подати апеляційну скаргу до апеляційного суду;
- в) протягом п'ятнадцяти днів подати заяву про скасування наказу до суду, який його видав;
- г) протягом п'ятнадцяти днів звернутися до суду про видачу виконавчого листа.

9. Що здійснить суд за заявою адвоката у випадку, якщо судом у рішенні не вирішено питання про судові витрати?

- а) ухвалить додаткове рішення;
- б) постановить ухвалу про роз'яснення рішення суду;
- в) видасть судовий наказ про судові витрати;
- г) постановить окрему ухвалу.

10. До якого часу допускається подання адвокатом заяви про роз'яснення судового рішення?

- а) у день ухвалення судового рішення та його проголошення;
- б) якщо судове рішення ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання;
- в) до і після закінчення строку пред'явлення судового рішення до виконання;
- г) до закінчення строку на апеляційне оскарження судового рішення.

Розв'язування казусів

Задача 1

Першотравневим районним судом міста Чернівці розглядалась цивільна справа про усиновлення двох малолітніх дітей: Левчук О. 11.05. 2013 р. н. та Левчук Д. 13.08 2015 р. н. громадянами Ушаковим А. та Ушаковою І. Під час підготовчого засідання заявники у справі видали довіреність на ведення справи адвокату Семенюк К., оскільки їм терміново треба було відправитись за кордон.

Суддя відмовив у допуску адвоката як представника до участі у справі, зупинив провадження у справі до приїзду подружжя Ушакових, мотивуючи свої дії тим, що на цій стадії вони не можуть уже звертатись до суду з таким клопотанням.

Чи правомірні дії судді в цьому випадку? Дайте правову оцінку даній ситуації відповідно до норм чинного законодавства. У якому виді провадження розглядатиметься дана справа? У чому її особливості за участі адвоката?

Задача 2

У квітні 2019 року Луканченко Я. звернувся до Ярмолинецького районного суду Хмельницької області з позовом до Антімійчук М. про оспорювання батьківства, в якому просить виключити відомості про нього як про батька дитини з актового запису №487, вчиненого відділом реєстрації актів цивільного стану по місту Хмельницькому Хмельницького міськрайонного управління юстиції про народження Луканченко Ю., який народився 10.09.2010 р.

У підготовчому засіданні представник відповідача – адвокат Павлович О. заявив клопотання про відсторонення від участі у справі як представника позивача Лукаченко Я. – Ковблик Н., мотивуючи тим, що представництво в суді може здійснювати винятково адвокат. Ковблик Н. пояснила, що наказом директора Хмельницького місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги №567 від 26.02. 2019 р. їй як заступнику начальника відділу «Ярмолинецького бюро правової допомоги» доручено надати безоплатну вторинну правову допомогу Луканченко Я.

Чи законне клопотання представника відповідача? Яке рішення повинен прийняти суд щодо розгляду заявленого клопотання відповідача та пояснень Ковблик Н.? Яким законодавством урегульоване це питання?

Задача 3

Представник відповідача адвокат Павлов С.С., що діє в інтересах Цибульського В.Я., звернувся до суду з заявою про забезпечення позову та зміну черговості одержання права на спадкування, в якій просить накладити арешт на автомобіль, який зареєстрований на Федорова Р.О., оскільки вважає, що протягом часу розгляду справи у суді відповідач має реальну можливість приховати чи відчужити вищезазначений автомобіль, що у подальшому унеможливить виконання рішення суду. Суд, перевібивши матеріали справи та заяву щодо вжиття заходів по забезпеченню позову, вважає, що її подано без додержання вимог п. 7 ч. 1 статті 151 ЦПК України, оскільки представником відповідача у заяві не зазначені відомості, потрібні для забезпечення позову, а саме : відомості про місцезнаходження вказаного автомобіля, які суду теж не надані. Крім того, суду не надано правовстановлюючих документів на цей автомобіль, а також не зазначена його вартість.

Під час реалізації якого виду провадження адвокат може звернутися до суду з таким клопотанням? Яке рішення має постановити суд? Які вимоги ЦПК України до змісту і форми заяви про забезпечення позову поданої адвокатом? Які строки пред'явлення зазначеного клопотання?

Задача 4

14 березня 2020 року представник АТ «Обленерго» Тимофійчук О.О. звернувся до Садгирського районного суду міста Чернівці з заявою про стягнення заборгованості за енергопостачання з Коваля К.А. в сумі 10000 грн. Суд, аналізуючи заяву про стягнення заборгованості, вважає, що вона не відповідає встановленим вимогам ст. 163 ЦПК України, оскільки цю заяву про видачу судового наказу підписано особою, яка не має права її підписувати. Судом також встановлено з аналізу заяви те, що представник Тимофійчук О.О. не має правового статусу адвоката.

Яке рішення має постановити суд у даному випадку? Які вимоги до змісту та форми заяви про видачу судового наказу?

Задача 5

Хустським районним судом Закарпатської області розглядалася справа про визнання шлюбу недійсним. Одночасно велось слідство у кримінальній справі за фактом вбивства дружини її чоловіком, який був одним із підозрюваних у справі. Адвокат позивачки Васильчук Р.О. заявив клопотання про неможливість розгляду цивільної справи, поки не закінчиться слідство у кримінальній справі, оскільки цивільна справа про визнання шлюбу недійсним (з метою отримання спадщини заінтересованими особами), і кримінальна справа про вбивство (можливо, з метою заволодіння майном дружини) тісно пов'язані між собою.

Проаналізуйте дану ситуацію та дайте відповіді на запитання: яке клопотання мав подати адвокат у ситуації, що склалася? Розкрийте суть і зміст указанного клопотання.

Тема 3. Участь адвоката на стадіях перегляду судових рішень у цивільному процесі

Завдання та запитання для самоконтролю

1. У чому суть надання правової допомоги адвокатом під час оскарження судових рішень?
2. Яка участь адвоката у вирішенні цивільних спорів при перегляді судових рішень вищими судовими інстанціями.
3. Проаналізуйте методику і тактику участі адвоката у суді апеляційної інстанції.
4. Розкрийте процесуальну діяльність адвоката в касаційному провадженні.
5. У чому полягає представництво адвокатом інтересів клієнта при перегляді судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
6. Як здійснюється складання адвокатом процесуальних документів на стадіях перегляду судових рішень у цивільному судочинстві?

Практичні завдання

1. Проведіть порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо адвокатської діяльності на стадіях перегляду судових рішень.

2. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо розгляду справ національними судами (Пономарьов проти України; Романова проти України; Мушта проти України; Белеш та інші проти Чеської республіки).

3. Оформіть довіреність на ведення цивільної справи в суді адвокатом від імені фізичної (юридичної особи).

4. Складіть зразок апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції.

5. Складіть зразок касаційної скарги на постанову суду апеляційної інстанції.

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Просуальне становище адвоката під час перегляду рішення судом апеляційної інстанції.

2. Просуальне становище адвоката під час перегляду рішення судом касаційної інстанції.

3. Повноваження адвоката під час перегляду рішень за нововиявленими або обставинами.

4. Повноваження адвоката під час перегляду рішень за виключними обставинами.

5. Порівняльна характеристика участі адвоката на факультативних стадіях в цивільному судочинстві.

6. Оскарження адвокатом рішень національних судів до ЄСПЛ.

7. Роль і значення Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р. в діяльності інституту адвокатури.

8. Порівняльний аналіз національного та зарубіжного законодавства щодо видів правової допомоги в Україні та в зарубіжних країнах.

9. Заяви та клопотання адвоката на стадіях перегляду судових рішень.

10. Вимоги до процесуальних документів поданих адвокатом на стадіях перегляду судових рішень.

Тестові завдання

1. Протягом якого строку адвокат позивача може подати апеляційну скаргу на рішення суду?

- а) тридцяти днів;
- б) п'ятнадцяти днів;
- в) двадцяти днів;
- г) адвокат не має такого повноваження.

2. У якому порядку адвокат відповідача може оскаржити ухвалу суду першої інстанції про відкриття провадження у справі?

- а) у порядку апеляційного провадження окремо від рішення суду відповідно до ч. 1 ст. 353 ЦПК України;
- б) у порядку апеляційного провадження, але заперечення на ухвалу про відкриття провадження у справі включаються до апеляційної скарги на рішення суду;
- в) у порядку апеляційного або касаційного провадження;
- г) така ухвала не підлягає оскарженню.

3. Який процесуальний документ має право подати адвокат до суду апеляційної інстанції протягом строку, встановленого судом апеляційної інстанції в ухвалі про відкриття апеляційного провадження?

- а) заяву про відмову від апеляційної скарги;
- б) заяву про приєднання до апеляційної скарги;
- в) відзив на апеляційну скаргу;
- г) заяву про відкликання апеляційної скарги.

4. До якого часу адвокатом може бути подано заяву про приєднання до апеляційної скарги?

- а) до початку розгляду справи в суді апеляційної інстанції;
- б) протягом строку на апеляційне оскарження;
- в) до відкриття апеляційного провадження;
- г) до закінчення апеляційного провадження.

5. Дії суду у випадку, якщо касаційна скарга подана особою (адвокатом), яка не має процесуальної дієздатності, не підписана, підписана особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не зазначено:

- а) відмовляє у відкритті касаційного провадження;
- б) закриває касаційне провадження;
- в) касаційна скарга не приймається до розгляду і повертається судом;
- г) залишає касаційну скаргу без руху.

6. Що може зробити адвокат, який подав касаційну скаргу в інтересах будь-якого учасника справи?

- а) доповнити скаргу
- б) змінити скаргу
- в) відкликати або відмовитись від скарги
- г) усі відповіді правильні.

7. Протягом якого строку адвокат має право подати до суду касаційної інстанції відзив на касаційну скаргу?

- а) протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про відкриття касаційного провадження;
- б) протягом тридцяти днів;
- в) невідкладно після відкриття касаційного провадження;
- г) протягом строку, встановленого судом касаційної інстанції в ухвалі про підготовку справи до касаційного розгляду.

8. Дії суду у випадку, якщо в заяві адвоката про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами міститься клопотання про витребування копії рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною?

- а) невідкладно постановляє ухвалу про направлення судового доручення до органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установ;
- б) негайно постановляє ухвалу про тимчасове вилучення такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

в) негайно постановляє ухвалу про передачу справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду, якщо дійде висновку про витребування такої копії рішення;

г) невідкладно постановляє ухвалу про витребування такої копії рішення разом з її автентичним перекладом від органу, відповідального за координацію виконання рішень міжнародної судової установи.

9. Що може вимагати адвокат, представляючи будь-яку сторону, у разі прийняття відмови судом від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами?

а) відшкодувати особою, яка її подала, матеріальну та моральну шкоду учасникам, які її понесли;

б) компенсації особою, яка її подала, судових витрат, понесених ними під час перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами;

в) повернути особою, яка її подала, судовий збір та судові витрати, сплачені учасниками справи;

г) всі відповіді вірні.

10. Дії суду у разі прийняття відмови адвоката від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами?

а) суд скасовує провадження;

б) суд зупиняє провадження;

в) суд повертає заяву;

г) суд закриває провадження.

Розв'язування казусів

Задача 1

31.07.2019 року Одеський апеляційний суд у складі колегії суддів судової палати з цивільних справ: головуючого судді, суддів колегії, при секретарі судового засідання, за участю: позивача Томаш У. та її адвоката Кіцак М., адвоката відповідача ТОВ «Добробут ЛТД», розглянув у відкритому судовому засіданні заяву адвоката Кіцак М. в інтересах Томаш У. про зупинення провадження по справі за позовом Томаш У. до ТОВ «Добробут ЛТД», про визнання

правочину недійсним, визнання права власності на квартиру, витребування майна з чужого незаконного володіння шляхом зобов'язання не чинити перешкоди у здійсненні права власності, виселення та вселення.

30 липня 2019 року адвокат Кіцак М. звернувся до суду із клопотанням про зупинення провадження по даній справі. Мотивуючи вимоги своєї заяви тим, що у провадженні Великої Палати Верховного Суду перебуває справа №522/1029/18, з однаковими підставами позову та фактичними обставинами справи. А тому є необхідність у зупиненні провадження по даній справі, оскільки висновки Великої Палати Верховного Суду щодо застосування відповідних норм права у подібних правовідносинах є обов'язковими щодо застосування.

У своєму клопотанні адвокат Кіцак М. посилався на пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, де зазначено, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Розумність тривалості судового розгляду має визначатися з огляду на обставини справи і такі критерії: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, а також важливість предмета позову для заявника у справі (рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фрідлендер проти Франції»).

Звернувшись з даним клопотанням, адвокат Кіцак М. не обґрунтував належними доказами об'єктивну неможливість розгляду даної справи по суті та необхідність зупинення провадження у даній справі.

Чи підлягатиме дане клопотання адвоката задоволенню? Яке рішення, на Ваш погляд, прийме суд апеляційної інстанції за результатами розгляду вказаного клопотання?

Задача 2

23 квітня 2021 року до Верховного Суду адвокат Жуков Р. в інтересах Липки А. звернувся із касаційною скаргою. Суддя, аналізуючи вказану касаційну скаргу зазначив, що вона не відповідає

вимогам цивільного процесуального законодавства України, а саме: не містить підпису адвоката Жукова Р., який діє в інтересах Липки А.

Яке рішення має постановити суддя касаційної інстанції? Розкрийте зміст та вимоги касаційної скарги, поданої адвокатом.

Задача 3

Рішенням Першотравневого районного суду міста Чернівці від 18 червня 2020 року у цивільній справі первісний позов був задоволений повністю, а в задоволенні зустрічного позову було відмовлено. На вказане рішення адвокатом, діючим в інтересах відповідача, подана 30 червня 2020 року апеляційна скарга, в якій скаржник просить рішення суду першої інстанції скасувати й ухвалити нове рішення, яким в задоволенні первісного позову відмовити, а зустрічний позов задовольнити в повному обсязі. У даній справі на вказане рішення суду першої інстанції раніше, а саме 25 червня 2020 року, вже подавалась апеляційна скарга іншого адвоката, діючого в інтересах відповідача.

Прокоментуйте дії адвоката з точки зору чинного законодавства. Яке рішення має постановити суд? Які підстави для відкриття провадження у цивільній справі та які підстави відмови у відкритті провадження у цивільній справі?

Задача 4

Громадянка Ковальова С. вирішила оскаржити рішення Шевченківського районного суду міста Чернівці, яким вона зобов'язувалася сплачувати аліменти своїм малолітнім дітям, які за рішенням суду проживають зі своїм батьком. Для цього вона звернулася до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, де їй було надано адвоката Ушакову Е. для захисту її прав. Адвокат, дізнавшись про ситуацію, що склалася в її клієнтки, відмовилася від представництва її в суді з причини, що вона сама мати і надавати правничу допомогу жінці, яка покинула рідних дітей та відмовляється від надання їм допомоги, – не буде.

Чи має право адвокат який надає безоплатну вторинну правову допомогу відмовитись від надання правничої допомоги своїм клієнтам? Якщо так, то на яких підставах? Прокоментуйте дану

ситуацію. Які дії має вчинити Центр з надання безоплатної правової допомоги, якщо сталася така відмова?

Задача 5

Садгірським районним судом розглядалась справа за позовом ПП «Зоряне» до ТОВ «Маяк» про повернення майна з чужого незаконного володіння. За результатами розгляду та вирішення справи судом було ухвалено рішення про задоволення позовних вимог. Вважаючи рішення незаконним та необгрунтованим, ТОВ «Маяк» вирішило його оскаржити.

Адвокат Хащук В.П., який представляв інтереси ТОВ, користуючись невисокою юридичною освіченістю представника позивача, під час провадження в суді апеляційної інстанції зміг їх схилити до укладення мирової угоди на невігідних для них умовах, але в рамках закону.

Оцініть ситуацію. Чи мають сторони право на укладення мирової угоди в суді апеляційної інстанції? Які загальні та спеціальні права учасників справи мають право реалізувати адвокати під час перегляду рішень судом апеляційної інстанції? Визначте, чи в описаній ситуації адвокатом допущено порушення етичних принципів адвокатської діяльності? Які Ви знаєте етичні принципи адвокатської діяльності? Охарактеризуйте їх зміст і значення.

Тема 4. Повноваження адвоката під час виконання судових рішень з цивільних справ

Завдання та запитання для самоконтролю

1. Яка правова регламентація і підстави участі адвоката у виконавчому провадженні?
2. Розкрийте роль адвоката на стадії виконання рішення у цивільній справі.
3. Проаналізуйте професійне представництво адвоката на стадії виконавчого провадження.
4. Що таке ініціювання адвокатом процедур виконавчого провадження?
5. Які особливості участі адвоката при здійсненні виконавчих дій?

6. У чому полягають повноваження адвоката під час виконавчого провадження?

7. Як здійснюється судовий контроль за виконанням судових рішень?

8. Складання процесуальних документів на стадії виконання судового рішення. Розкрийте суть.

9. Проаналізуйте процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах за участю адвоката. Які особливості їх розгляду і вирішення в порядку цивільного судочинства?

10. Які підстави й умови відновлення втраченого судового провадження в порядку цивільного судочинства за участю адвоката?

Практичні завдання

1. Складіть від імені адвоката скаргу на дії державного виконавця під час виконання рішення суду.

2. Напишіть заяву про роз'яснення судового рішення.

3. Напишіть заяву про видачу дубліката виконавчого листа.

4. Знайдіть у Єдиному державному реєстрі судових рішень судові рішення у справах щодо відновлення втраченого судового провадження. Проаналізуйте їх і порядок розгляду таких категорій справ.

5. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо виконання судових рішень (Горнсбі проти Греції; Ромашов проти України; Дубенко проти України).

Реферативна доповідь

Теми **реферативних доповідей** – усі з питаннями за даною темою, а також:

1. Участь адвоката під час виконання судових рішень: національна практика та європейський дискурс.

2. Мирова угода в процесі виконання рішення суду у цивільній справі за участі адвоката.

3. Виконання судових рішень в контексті принципу верховенства права.

4. Особливості законодавчого регулювання участі адвоката у виконавчому провадженні.

5. Практика Європейського суду з прав людини щодо ст. 6 Конвенції, щодо невиконання чи довготривалого невиконання рішення.

6. Робота виконавців, нотаріусів та адвокатів з іноземним елементом-боржником: особливості регулювання.

7. Проблемні питання звернення стягнення на майно боржника, яким він володіє спільно з іншими особами.

8. Правове регулювання дисциплінарної відповідальності виконавців.

9. Актуальні та проблемні питання виконавчого провадження.

10. Проблемні аспекти примусового виконання рішення суду про відібрання дитини та передання її на виховання іншим особам.

Тестові завдання

1. На підставі якого документа здійснюється виконання судового рішення, ухваленого за участі адвоката?

- а) судового листа;
- б) адвокатського листа;
- в) виконавчого наказу;
- г) виконавчого листа.

2. Що з переліченого є виконавчим документом?

- а) виконавчий лист;
- б) судовий наказ;
- в) ухвала суду;
- г) всі відповіді вірні.

3. Які дії суду у разі пропуску строку адвокатом для пред'явлення виконавчого документа до виконання з причин, визнаних судом поважними?

- а) пропущений строк не підлягає поновленню;
- б) пропущений строк поновлюється тільки за клопотанням адвоката;
- в) пропущений строк може бути поновлено;
- г) пропущений строк поновлюється лише щодо судових рішень, які підлягають негайному виконанню.

4. Яке з положень правильне щодо подання адвокатом заяви про розстрочку та відстрочення виконання судового рішення?

- а) заява про відстрочення або розстрочення виконання судового рішення розглядається без повідомлення учасників справи;
- б) розстрочка та відстрочення виконання судового рішення не може перевищувати одного року з дня ухвалення такого рішення, ухвали, постанови;
- в) при відстроченні або розстроченні виконання судового рішення суд не може вжити заходів щодо забезпечення позову;
- г) про відстрочення або розстрочення виконання судового рішення судом ухвала не постановляється.

5. Який суд може за заявою адвоката або за своєю ініціативою зупинити виконання оскарженого рішення суду або зупинити його дію?

- а) суд, який видав виконавчий лист;
- б) Верховний Суд;
- в) суд апеляційної інстанції;
- г) суд касаційної інстанції.

6. Який суд вирішує питання про поворот виконання судового рішення, ухваленого за участі адвоката?

- а) суд апеляційної чи касаційної інстанції;
- б) суд апеляційної інстанції;
- в) виконавчий суд;
- г) суд, який розглядав справу як суд першої інстанції.

7. До якого суду подається скарга адвоката на дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця?

- а) до суду апеляційної інстанції;
- б) до будь-якого суду вищої інстанції;
- в) до суду, який розглянув справу як суд першої інстанції;
- г) до третейського суду.

8. Повноваження адвоката як представника НЕ посвідчуються:

- а) ордером;
- б) адвокатським запитом;

- в) доручення органу чи установи;
- г) договором про надання правової допомоги.

9. Що обов'язково додається до ордера адвоката під час виконання судових рішень?

- а) витяг з договору, засвідчений підписами сторін;
- б) адвокатський запит;
- в) посвідчення адвоката;
- г) паспорт та ідентифікаційний код.

10. Дисциплінарне провадження щодо адвоката – це:

- а) усна або письмова процедура розгляду скарги, в якій міститься вказівка на протиправні дії адвоката;
- б) провадження щодо розгляду та аналізу дій адвоката, які містять ознаки злочину;
- в) процесуальна діяльність уповноважених органів, спрямована на усунення дисциплінарного злочину;
- г) процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознак дисциплінарного проступку.

Розв'язування казусів

Задача 1

Рішенням Барвінківського районного суду Харківської області задоволено позов акціонерного товариства комерційного банку «Приватбанк» до Михайлюк Я.І. про стягнення заборгованості за кредитним договором та судових витрат.

Стягнуто з Михайлюк Я.І., реєстраційний номер облікової картки платника податків НОМЕР_1, на користь банку «Приватбанк», 1917 грн. 27 коп. - заборгованості за кредитом, 765 грн. 46 коп. - відсотків за користування кредитом, 18963 грн. 37 коп. - нарахованої пені, 1790 грн. 14 коп. - сплаченого судового збору, всього 23436 грн. 24 коп.

Головний державний виконавець Відділу державної виконавчої служби Барвінківського РУЮ звернувся до Барвінківського районного суду із заявою про роз'яснення порядку подальшого виконання виконавчого листа, виданого Барвінківським районним судом на підставі рішення про стягнення заборгованості за кредитним

договором та судових витрат. У судовому засіданні заявник – головний державний виконавець Відділу державної виконавчої служби Барвінківського РУЮ заявлені ним вимоги підтримав у повному обсязі, просив суд роз'яснити подальше виконання виконавчого листа у зв'язку з тим, що ні Михайлюк Я.І., ані інші особи в будинку за вказаною адресою не проживають, кореспонденцію від державної виконавчої служби не отримують, на виклики державного виконавця не з'являються. Знайти зазначених осіб і виконати рішення суду за таких умов державному виконавцю не вбачається можливим.

Чи мав право державний виконавець звертатися до суду з указаним клопотанням? Хто має право звертатися до суду з такими клопотаннями? Чи може адвокат, який бере участь у виконавчому провадженні, подати до суду такого роду клопотання? З якими клопотаннями адвокат може звертатися до суду в інтересах свого клієнта під час виконавчого провадження? Розкрийте підстави звернення до суду з таким клопотанням. Перелічіть клопотання, з якими держані виконавці можуть звертатися до суду, який ухвалив рішення?

Задача 2

Ізяславським районним судом Хмельницької області було задоволено позов Іванюк С.Т. до Климова Н.А. про захист честі та гідності. За рішенням суду Климов Н.А. був зобов'язаний спростувати відомості, що були ним поширені стосовно Іванюк С.Т. Після вступу рішення в законну силу і отримання постанови про відкриття виконавчого провадження до Іванюк С.Т. додому прийшов адвокат Василенко В.В., представивши довіреність від імені Климова Н.А. на представництво його інтересів у виконавчому провадженні. Василенко В.В. вибачився від імені Климова Н.А. перед стягувачем. Однак, Іванюк С.Т. вимагав особистого вибачення від боржника, вважаючи, що адвокат не вправі в даній ситуації брати участь у виконавчому провадженні.

Проаналізуйте ситуацію. Чи вправі Климов Н.А. в даній ситуації брати участь у виконавчому провадженні через представника?

Задача 3

21 квітня грудня 2020 року Городоцький районний суд Хмельницької області постановив рішення про передачу дитини від батька – матері. У той самий день державний виконавець Смірнов О.Я. отримав виконавчого листа і негайно розпочав виконання рішення, не винісни постанову про відкриття виконавчого провадження, оскільки таку вказівку йому дав адвокат позивачки – Русанов О.Ю. Смірнов О.Я. разом з матір'ю дитини й адвокатом Русановим О.Ю. прийшов на квартиру батька дитини і вимагав негайно віддати дитину. Унаслідок цього між батьками дитини виникла сварка, яка переросла в бійку, дитина впала в істерику. Сусіди викликали поліцію. Дитину відправили в лікарню з діагнозом неврастенія і носова кровотеча, де вона перебувала до 30 квітня 2020 року, а 5 травня 2020 року батько добровільно передав дитину матері.

Проаналізуйте дії державного виконавця й адвоката. Які особливості ухваленого рішення в цій справі? У чому полягають повноваження адвоката під час виконавчого провадження?

Задача 4

Ухвалою Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області в порядку забезпечення позову Цибульського А.П. до Павлової Л.В. про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, накладено арешт на автомобіль відповідачки. В інтересах останньої адвокат – Жукевич О.К. подав апеляційну скаргу на сьомий день після постановлення ухвали і просив про поновлення строку на апеляційне оскарження ухвали, посилаючись на те, що ухвала була постановлена за відсутності позивачки та її адвоката, й копію цієї ухвали суд, на порушення вимог ЦПК, їй негайно не направив, а вона довідалася про ухвалу через два дні від державного виконавця при виконанні ухвали.

Як повинен учинити апеляційний суд? Чи відповідають дії адвоката та позивачки чинному процесуальному законодавству? Чи можливе оскарження вказаної ухвали одночасно з рішенням суду по суті спору?

Задача 5

Адвокат позивачки Устинової О.Н. звернувся з листом до начальника відділу державної виконавчої служби з проханням надати йому усі матеріали конкретного виконавчого провадження у справі про стягнення аліментів на утримання малолітньої дитини. Начальник державної виконавчої служби відмовився представити вказані матеріали, посилаючись на те, що адвокат не є суб'єктом даного виконавчого провадження.

Вирішіть дану ситуацію. Чи мав адвокат звертатися до державного виконавця з таким проханням? Проаналізуйте участь адвоката у виконавчому провадженні.

V. ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Під час проведення практичних занять відповідь на запитання та практичні завдання оцінюється виходячи з:

- уміння застосовувати теоретичні знання;
- знання законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, процесуального законодавства та Правил адвокатської етики, уміння в них вільно орієнтуватися і правильно їх використовувати;
- уміння застосовувати набуті теоретичні знання під час виконання практичних завдань;
- уміння оцінювати ситуацію, робити висновки.

Відповіді за кожне завдання оцінюються окремо.

Оцінка виставляється на основі кожного з указаних критеріїв.

Відповідність відповіді за завдання критерію на 90-100 % оцінюється в «5» балів – «відмінно».

Відповідь, яка відповідає критерію на 71-89 %, оцінюється «4» балами – «добре».

Відповідь, яка відповідає критерію на 50-70 %, оцінюється «3» балами – «задовільно».

Відповідь, яка відповідає критерію на 0-50 %, оцінюється «2» балами – «незадовільно».

Підсумкова оцінка виставляється як середня арифметична балів, виставлених за кожне завдання. При цьому округлення одержаного числа проводиться за загальними правилами математики.

VI. ПЕРЕЛІК ЗАЛКОВИХ ПИТАНЬ

1. Генеза становлення інституту адвокатури в Україні.
2. Адвокат – професійний представник у цивільному процесі.
3. Організація діяльності адвоката у цивільному процесі.
4. Види та форми адвокатської діяльності у цивільному процесі.
5. Національні та міжнародно-правові акти, що регулюють діяльність адвокатури.
6. Документи, якими підтверджуються повноваження адвоката на представництво інтересів особи у цивільному процесі.
7. Гарантії адвокатської діяльності.
8. Набуття статусу адвоката в Україні.
9. Принципи та засади здійснення адвокатської діяльності.
10. Правила адвокатської етики та їх застосування при наданні правової допомоги у цивільних справах.
11. Принципи адвокатської етики.
12. Поняття та види відповідальності адвоката.
13. Консультаційна робота адвоката.
14. Проведення співбесіди адвоката з клієнтом.
15. Розроблення правової позиції у справі.
16. Підготовка документів, що супроводжують здійснення адвокатської діяльності.
17. Підготовка адвокатом доказової бази.
18. Процесуальне становище адвоката під час розгляду та вирішення справ у суді першої інстанції.
19. Методика і тактика участі адвоката на стадії відкриття провадження у справі.
20. Методика і тактика участі адвоката на стадії підготовчого провадження.
21. Процесуальне становище адвоката під час урегулювання спору за участю судді.
22. Методика і тактика участі адвоката на стадії розгляду справи по суті.
23. Особливості участі адвоката у справах позовного провадження (загального та спрощеного).
24. Роль адвоката у справах окремого провадження.
25. Процесуальний статус адвоката у наказному провадженні.

26. Представництво інтересів клієнта у суді апеляційної інстанції.
27. Представництво інтересів клієнта у суді касаційної інстанції.
28. Представництво інтересів клієнта при перегляді судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.
29. Складання процесуальних документів на стадіях перегляду судових рішень.
30. Участь адвоката при здійсненні виконавчих дій.
31. Складання процесуальних документів на стадії виконання судового рішення.

VII. КРИТЕРІЇ ТА МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час усної відповіді на питання білета під час складання заліку.

Шкала оцінювання

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- виконання практичних і творчих завдань;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;

- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); виконання практичних (індивідуальних і групових) та творчих завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань і задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах і малих групах; самоконтролю тощо. Особливе значення мають практичні завдання.

Підсумковий контроль: залік у формі усної відповіді на питання білета.

VIII. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова (основна)

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (з останніми змінами і доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2021).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 25.04.2021).
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 03.04.2021).
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 03.02.2021).
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12. 1966 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 03.05.2020).
6. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам: офіційний документ ООН від 1 серпня 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_835 (дата звернення: 08.05.2021).
7. Кодекс професійної поведінки адвокатів у Міжнародному кримінальному суді. URL: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/BD397ECF-8CA8-44EF-92C6-AB4BEBD55BE2/140125/ICCASP432Res1_Russian.pdf (дата звернення: 06.04.2021).
8. Міжнародні принципи незалежності та підзвітності суддів, адвокатів і прокурорів. URL: <http://www.refworld.org.ru/category,REFERENCE,ICJURISTS,,52e64cf74,0.html> (дата звернення: 13.11.2020).
9. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07.12. 2000 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524 (дата звернення: 05.06.2021).

10. Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062 (дата звернення: 03.05.2021).

11. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343 (дата звернення: 12.11.2020).

12. Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів : прийнято на пленар. сес. ССВЕ 24.11.2006 р. Спілка адвокатів України. URL: <http://www.cay.org.ua/ua/104/index.html> (дата звернення: 03.09.2020).

13. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЄ). 28 жовтня 1988. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_pov_edinky_yevropeyskykh_advokativ\(orig\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshidokumenty/kodeks_pov_edinky_yevropeyskykh_advokativ(orig).pdf) (дата звернення: 25.12.2020).

14. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 284 засіданні заступників міністрів 2 березня 1978 року). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B) (дата звернення: 15.11.2020).

15. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи від 25.10.2000 р № R (2000) 21 «Про свободу професійної діяльності адвокатів». URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/7442A47EB0B374B9C2257D8700495F8B) (дата звернення: 03.09.2020).

16. Висновок Консультативної ради європейських суддів № 16 (2013) Про відносини між суддями та адвокатами від 15.11.2013 р., прийнятий на 14-му пленарному засіданні КРЄС (м. Страсбург, 13 – 15.11.2013 р.). URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6) (дата звернення: 13.08.2020).

17. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/465-2014-%D0%BF> (дата звернення: 03.09.2020).

18. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 05.04.2021).

19. Про затвердження Порядку і умов укладення контрактів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі, та договорів з адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на тимчасовій основі : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 року № 8.

20. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 465.

21. Положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги : Рішення РАУ від 17 грудня 2012 року № 35.

22. Про забезпечення права адвокатів на належну оплату діяльності з надання безоплатної вторинної правової допомоги : Рішення РАУ від 27 липня 2013 року № 193.

23. Положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, затверджено Установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0004418-12> (дата звернення: 10.03.2021).

24. Положення про Раду адвокатів України : Затверджено Установчим З'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року.

25. Положення про Вищу ревізійну комісію адвокатури: Затверджено установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року.

26. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні : Рішення РАУ від 01 червня 2013 року № 154.

27. Програма складання кваліфікаційного іспиту : Рішення РАУ від 01 червня 2013 р. № 153.

28. Про встановлення плати за складання кваліфікаційного іспиту : Рішення РАУ від 17 грудня 2012 року № 25.

29. Положення Про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття

адвокатською діяльністю : Рішення РАУ від 16 лютого 2013 року № 85.

30. Програма проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю : Рішення РАУ від 01 червня 2013 року № 125.

31. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України : Рішення РАУ від 17 грудня 2012 року № 26. Порядок обробки персональних даних у базах персональних даних: Рішення РАУ від 27 вересня 2013 року № 218.

32. Положення про перелік документів та порядок включення адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України : Рішення РАУ від 01 червня 2013 року № 155.

33. Порядок дій з питань забезпечення гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів Рішення РАУ від 27 липня 2013 року № 183.

34. Положення про Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності : Рішення РАУ від 27 липня 2013 року № 182.

35. Основні положення про роль адвокатів. Прийняті УІІ Конгресом ООН зі запобігання злочинам у серпні 1990 р.

36. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, Прийнято делегацією дванадцяти країнучасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р.

37. Правила адвокатської етики : затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09 червня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17> (дата звернення: 09.04.2021).

38. Регламент кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2017 року № 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0077418-13> (дата звернення: 03.04.2021).

39. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

40. Інструкція з діловодства у регіональних органах адвокатського самоврядування : Наказ Заступника Голови Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України В. А. Гвоздія від 20 червня 2013 р. №32/1/3-13.

Допоміжна

1. Адвокатура України : навчальний посібник : у 2 кн. / за ред. докт. юр. наук, проф. С. Я. Фурси. Київ : Видавець Фурса С. Я. : КНТ, 2007. 940 с.
2. Афанасьев Д. В. Участие адвоката при разбирательстве в Европейском суде по правам человека и возмещение представительских расходов. *Адвокат*, 2010. URL: http://www.juristlib.ru/book_4888.html
3. Іванцова А. В. Організаційні форми діяльності адвокатури : моногр. / А. В. Іванцова. Харків : ФІНН, 2011. 247 с.
4. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України : практ. посіб. / Юрасов А. В. [та ін.]. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.
5. Зейкан Я.П. Адвокат: цивільні справи : методичні поради. Харків, 2012. 688с. (Бібл-ка «АО «ЧіП»).
6. Молдован А. В., Тилик Т. М. Адвокатура України : навч. посіб. Київ : Алерта, 2013. 256 с.
7. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підручник. Вид. 3-тє, випр. і допов. Київ : Алерта, 2014. 624 с.
8. Погорецький М. А. Адвокатура України : підручник / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
9. Організація діяльності адвокатури в Україні : навч. посіб. / Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко, А. В. Іванцова та ін. / за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Харків : Право, 2014. 392 с.
10. Косенко М. С. Організаційно-правові засади діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2014. 19 с.
11. Вільчик Т. Б. Адвокатура у системі судочинства. *Судова влада* : монографія / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін. Харків : Право, 2015. С. 707–744.
12. Вільчик Т. Б. Конституційне право на правову допомогу адвоката у країнах Європейського Союзу та в Україні : монографія / Т. Б. Вільчик. Харків : Право, 2015. 400 с.
13. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн

Європейського Союзу та України : дис. ... докт. юрид наук. за спец.: 12.00.10. Харків. 2016. 490с.

14. Захист прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності : заключення та рекомендації від 9 червня 2016 року. URL: http://www.justicereformukraine.eu/wp-content/uploads/2016/06/ProtectingAdvocatesMemo_FINAL_ukr.pdf (дата звернення: 08.12.2020).

15. Зейкан Я. П. Адвокатська техніка : методика підготовки прямого допиту і вступної промови. Харків : Фактор, 2016. 160 с.

16. Зейкан Я. П. Адвокатська техніка : підготовка до процесу і методики переконання. КВЩ. 2017. 520 с.

17. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти : монографія. Одеса : Юридична література, 2017. 357 с.

18. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підр. Київ : Алерта, 2017. 624 с.

19. Біцай А. В. Участь адвоката у медіації: монографія / за заг. ред. О. Г. Яновської. Київ. 2017. 238 с.

20. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.

21. Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Наук. кер. роботи К. В. Гусаров. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : б. в., 2018. 249 с.

22. Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право; Наук. кер. К. В. Гусаров. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : б. в., 2018. 20 с.

23. Основи адвокатської діяльності (питання-відповіді до комплексного іспиту) : навч. посіб. / А. В. Іванцова, Я. О. Ковальова. Харків : Юрайт, 2018. 150 с.

24. Харитонов Є. О., Сафончик О. І. Участь адвоката у сімейних та спадкових справах : навч. пос. Фенікс, 2018. 464 с.

25. Цивільне процесуальне право України : навчальний посібник (для підготовки до іспитів і тестування) / за ред. Н. Ю. Голубєвої. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 430 с.

26. Єфанова Н. Адвокат у цивільному процесі – основні принципи та завдання : вебресурс «Національна Асоціація Адвокатів України». URL: <https://radako.com.ua/news/advokat-ucivilnomu-procesi-osnovni-principi-ta-zavdannya> (дата звернення: 07.11.2020).
27. Правовий статус адвоката: проблеми теорії та практики: монографія / Булеца С. Б., Бисага Ю. М., Заборовський В. В. Одеса. Видавничий дім «Гельветика». 2019. 650 с.
28. Кваліфікаційний іспит адвоката: доступ до майбутньої професії: практич. част. : навч. посіб., 2-ге видан. зі змін. і доповн. / за ред. докт. юрид. наук, проф. О. П. Кучинської, докт. юрид. наук, проф. М. А. Погорецького, докт. юрид. наук, проф. О. Г. Яновської. Київ : Алерта, 2019. 220 с.
29. Адвокатський іспит: зразки процесуальних документів : навч. посіб. / О. В. Баулін, В. І. Лебідь, П. С. Матвеев, С. П. Матвеева. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ : Алерта, 2019. 288 с.
30. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / І. В. Назаров, Т. Б. Вільчик, О. М. Овчаренко та ін. Харків : Право, 2019. 352 с.
31. Гуйван П. Д. Право на справедливий суд: сутність та темпоральні виміри за міжнародними стандартами : монографія. Харків : Право, 2019. 584 с.
32. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплексного іспиту / І. В. Назаров та ін. Харків : Право, 2019. 352 с.
33. Бірюкова А. М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації : автореф. ... докт. юрид. наук зі спеціальності 12.00.10. Київ : Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2019. 40 с.
34. Вереша Р. В., Якуба Г. О. Кваліфікаційний адвокатський іспит : навч.-практич. посіб. 3-тє вид. перероб. та доповн. Київ : Алерта, 2020. 526 с.
35. Цивільний процес : навч. посіб. / К. В. Гусаров, М. В. Жушман, С. О. Кравцов та ін. Харків : Право, 2020. 390 с.
36. Цивільне процесуальне право України : підручник / В. М. Коссака, Р. Я. Лемик, Ю. В. Навроцька, С. В. Сенник / за заг. ред. В. М. Коссака. Харків : Право, 2020. 752 с.
37. Сергій Петков. Участь адвоката у цивільному судочинстві. Настільна книга адвоката. Вид. : ЦУЛ. 2020. 488 с.

38. Шпак М. В. Професійне представництво адвоката у цивільному процесі : монографія / М. В. Шпак. Харків : Право, 2020. 224 с.

39. Настільна книга адвоката. Участь адвоката в цивільному судочинстві. Законодавство, постанови пленуму, узагальнення судової практики, інформаційні листи. Практичний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 448 с.

Електронні ресурси

1. <http://www.court.gov.ua> – Судова влада України (офіційний портал)
2. <http://www.ccu.gov.ua> – Конституційний Суд України
3. <http://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень
4. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
5. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws> – система Верховної Ради України щодо пошуку нормативно-правових актів.
6. <http://unba.org.ua/> – офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України.
7. <http://radaadvokativ.org.ua/> – Сайт Ради адвокатів України.
8. <http://unba.org.ua/akts-naau/> – Сайт Національної асоціації адвокатів України.
9. <http://www.ibanet.org/> – Міжнародна асоціація адвокатів.
10. <http://vkdka.org> – Офіційний сайт Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури.

Навчально-методичне видання

**МЕТОДИКА І ТАКТИКА УЧАСТІ АДВОКАТА
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**
Навчально-методичний посібник

*Савчин Неля Миколаївна
Татулич Ірина Юріївна*

Літературний редактор – О. Лупул